

MAGYAR NEMZETI BANK

**Az egységes euro
pénzforgalmi térség
(SEPA)**

2008

**Az egységes euro pénzforgalmi térség
SEPA
(Single Euro Payments Area)**

2008. október

A Magyar Nemzeti Bank jelen kiadványa kizárólag tájékoztatás célját szolgálja.

A jelen tájékoztató tartalma nem minősül a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 53–56. §-aiban szabályozott jogi iránymutatásnak, ezért jogi ereje, kötelező tartalma nincs.

Ennélfogva a megállapítások jogvitában nem használhatóak fel.

Készítette: Dávid Sándor

(Magyar Nemzeti Bank, Pénzforgalom és értékpapír-elszámolás)

Kiadja a Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Iglódi-Csató Judit

1850 Budapest, Szabadság tér 8–9.

www.mnb.hu

ISBN 978-963-9383-86-9 (on-line)

Tartalom

Összefoglaló	5
1. A SEPA-projekt létrejöttének célja, körülményei és kiváltó okai	7
2. A SEPA-projekt legfőbb érintetti csoportjai	10
3. A SEPA-vízió elemei és a SEPA-projekt	12
3.1. A pénzforgalmi irányelv	12
3.2. A hatóságok, mint katalizátorok	14
3.3. A szűkebb értelemben vett SEPA projekt elemei, felépítése – időbeli lefutása	14
4. A SEPA-fizetési modellek konkrét szabályai	22
4.1. A SEPA-átutalási modell	22
4.2. A SEPA-beszedési modell	24
5. A SEPA-modellek és az ügyfelek	27
6. A SEPA-modellek és Magyarország	29
7. A SEPA-val kapcsolatban eddig leggyakrabban felmerült kérdések	36
Fogalomtár	47
Irodalomjegyzék	50

Összefoglaló

Az egységes euro pénzforgalmi térség (Single Euro Payments Area, SEPA)¹ megvalósításával kapcsolatos páneurópai szabályozói és banki önszabályozói munka célja, hogy közös jogi keretek létrehozásával és szabványok alkalmazásával növelje a kisösszegű EU-n belüli pénzforgalom hatékonyságát.

Az euroövezet egységes közös pénze, az euro bevezetése – a szabályozók várakozásával ellentétben – nem vonta automatikusan maga után a teljes pénz- és elszámolásforgalom egységesülését. A kisösszegű fizetések területén nem következett be e folyamat, mert megmaradt a piac nemzetek közötti felaprózottsága és a mögöttük meghúzódó eltérő nemzeti pénzforgalmi jogi keretek. A különböző nemzeti fizetési szokások továbbéltek, nem változtatták meg a bankok az azonos funkciójú, de különböző színvonalú és díjú pénzforgalmi szolgáltatásaikat sem.

Erre a helyzetre reagálva fogalmazódott meg az európai hatóságokban a SEPA víziója, az az állapot, amelyben a bankok ügyfelei egyetlen bankszámláról lesznek képesek az EU-n belül egységes alapvető eurofizetési műveleteket – átutalást, beszedést vagy bankkártyás fizetést – végrehajtani és minden az EU-n belüli, ideértve a tagállamok határain átmenő eurofizetési tranzakciókat is, lényegét tekintve belföldi fizetéssé válik.

A SEPA-vízió megvalósításának eszközei tekintetében a 2000-es évek eleje óta jelentős koncepcionális változás következett be a hatóságok hozzáállása tekintetében. A kezdetben gyakorolt egyszerű rendeletalkotás (2560/2001/EK) helyett a SEPA megvalósításának fő eszközévé a hatóságok által „katalizátorként” és nyomásgyakorlóként támogatott banki önszerveződés vált. Ezt az önszerveződést nevezhetjük a szűkebb értelemben vett **SEPA-projektnek**, mely a vízió megvalósítását e formában kívánja elérni.

A banki együttműködéshez szükséges szervezeti kereteket önszerveződés révén, az Európai Pénzforgalmi Tanács létrehozásával oldotta meg az unió bankközössége. Az **EPC** – az Európai Bizottság és az EKB jelentős és szoros figyelme mellett – az ügyfelek és különböző szolgáltatók bevonásával **dolgozta ki a SEPA-projektet**, annak a legfőbb elemeit jelentő **egységes páneurópai fizetési eszköztárat**, a SEPA-átutalási (SCT) és -beszedési modellt (SDD), valamint a kártyás fizetések (SCF) és az alkalmazandó elszámolási és teljesítési mechanizmus (CSM) – továbbá a készpénzkezelés – keretszabályait.

Az eszköztár kidolgozása során alapvető figyelemmel voltak a vele párhuzamosan készült, a fizetési szolgáltatásokra vonatkozó általános EU-szintű keretszabályokra, a 2007 végén az Európai Parlament és a Tanács által kibocsátott **2007/64/EK irányelv**re (Payment Services Directive – PSD), melynek egyértelmű célja **az unió egységes pénzforgalma jogi kereteinek megteremtése**.

Az eszköztár fő tulajdonságai, hogy azonos **szabványokon nyugszik** – UNIFI üzenetszabványt, bankszámla-azonosítóként az IBAN-t, és bankazonosítóként BIC-kódot használnak – valamint közös és azonos **eljárásokat** rögzítettek az egy-egy fizetési modellhez tartozó ún. Szabálykönyvekben, amelyeknek alkalmazását és betartását a modellekhez önkéntesen csatlakozó pénzforgalmi szolgáltatók magukra nézve kötelezőként kezelnek.

A modell kiemelésre érdemes szabályai, hogy az átutalandó összeg teljes egészében jóváírásra kerül a kedvezményezett számláján legkésőbb a tranzakció befogadását követő 3 banki munkanapon belül, valamint, hogy a megbízó is és a kedvezményezett is külön-külön, csak a saját bankjával szembeni költséget viseli, azt is külön elszámolás keretében.

A közös szabványok alkalmazása lehetővé teszi a fizetési modellek és a feldolgozásukat végző infrastruktúra szétválasztását, illetve az azonos szabványok alapján végzett egyre nagyobb tömegű pénzforgalmi műveletek a méretgazdaságosság és a hálózati hatás révén további előnyöket biztosítanak az ügyfelek számára a tranzakciós díjak várható csökkenése folytán. A SEPA-modell a közhiedelemmel ellentétben nem fizetési rendszer, hanem az adott eurofizetési módra vonatkozó lebonyolítási és jogi szabályok összessége, amelynek alkalmazása potenciálisan hosszabb távon lényeges költségmegtakarítást jelenthet a bankok számára, így végső soron az ügyfelek részére is.

¹ Az anyag készítése során a SEPA-val kapcsolatos angol szakkifejezéseket magyarra fordítottuk, ám hogy a témával foglalkozók számára az értelmezésüket megkönnyítsük, számos helyen – zárójelben – az eredeti angol kifejezést is közöljük.

Egy, az Európai Bizottság felkérésére készített tanulmány² szerint a jelenleg használatos átutalási és beszedési módokról a SEPA-modellekre történő gyors és széles körű áttérés páneurópai szinten a költségek figyelembevételével a 2006–2012 közötti időszakban társadalmi szinten 123 Mrd euro megtakarítást eredményezhet a jelenleg használt fizetési módokkal szemben. Ez az összeg tovább lenne növelhető, ha a számításokba bevonnák az elektronikus számlázás kínálta előnyöket, ekkor ugyanis ez a nyereség további 238 milliárd euróval növekedhet.

Meg kell jegyezni, hogy sem az irányelv, sem a SEPA-átutalási modell nem tartalmaz konkrét előírást a tranzakciós díjakra, azok szintjére vagy értékére vonatkozóan, de szabályozott a díjak viselésének módja, a jogosult és a kedvezményezett közötti megosztása.

Magyarországon 12 bank már használja a SEPA-átutalási modellt. Az MNB rendelkezésére álló adatok alapján megállapítható, hogy a hazai bankok a SEPA-átutalási modell használatbavételét eddig gyorsabb ütemben hajtották végre, mint az euroövezeti bankok. Köszönhető ez annak, hogy mind a belföldi, mind a határon átmenő euroátutalások lebonyolítására használt eljárások megegyeznek, mivel nincs hazai euroelszámolás és -teljesítés a magyar bankok között. Függetlenül attól, hogy egy Magyarországról indított euroátutalás címzettje magyar vagy külföldi bankban vezeti számláját, jogi szempontból az előbbi belföldi, az utóbbi határon átmenőnek minősül. A magyar bankok minden euroátutalást külföldi levelezőbankjaikon keresztül bonyolítanak le. Így tartalmát tekintve minden hazai euroátutalás gyakorlatilag határon átmenő. Mivel a SEPA-átutalási modell éppen a határon átmenő fizetéseknél hozhat jelentős előnyöket a bankoknak, ezért ebben a szegmensben terjed a leggyorsabban használata.

Jelen tájékoztató célja áttekintést adni a SEPA-kezdemenyezésről, valamint e munka hazai³ vonatkozásairól és tapasztalatairól továbbá ellátni az érdeklődőket olyan hasznos – kérdés-felelet formájában is összeállított – tudnivalókkal a SEPA-átutalással kapcsolatban, amelyek eddig felmerültek e modell használata során.

² Capgemini analysis (2007): *SEPA: potential benefits at stake (Researching the impact of SEPA on the payments market and its stakeholders)*.

³ Ezúton mondunk köszönetet a jelen tájékoztató írásához nélkülözhetetlen adatokat és egyéb információkat rendelkezésünkre bocsátó bankoknak: OTP, K&H, WestLB, ING, BB, Deutsche Bank, Commerzbank, KDB, CITI, Erstebank és Unicredit.

1. A SEPA-projekt célja, létrejöttének körülményei és kiváltó okai

Az Európai Unió alapszerződésében rögzítették a közös – kezdetben ECU-nek hívott – fizetőeszköz létrehozásának és bevezetésének tervét. E terv két lépésben vált valóra; 1999-től először számlapénzként, majd 2002. január elsejével készpénzként, bankjegyek és érmék formájában is megjelent az egységes pénz, végleges nevén az euro.

Az egységes fizetőeszköz bevezetése – a szabályozók várakozásával ellentétben – nem vonta automatikusan maga után a teljes pénz- és elszámolásforgalom egységesülését. Míg a nagyértékű pénzforgalom területén e változás az EKB és a központi bankok együttműködése révén végbement, addig a kisösszegű fizetések területén az nem következett be.

A TARGET1 (Trans-European Automated Real-time Gross Settlement Express Transfer System, azaz Transz-európai Valós Idejű Bruttó Elszámolási Rendszer) már 1999 óta lehetővé tette a nagyértékű, sürgős átutalások elszámolását és teljesítését, biztosítva az euroövezeti monetáris politika eszköztárának hatékony működtetését, az euroövezetbe csatlakozott tagállamok pénzügyi pénzforgalmának lebonyolítását. Az induláskor kialakított rendszert 2008 májusára felváltotta a nála korszerűbb technológián alapuló, sokkal szélesebb szolgáltatási palettát kínáló TARGET2.

A közös pénz létrejötte ellenére **az integráció az ún. kisösszegű – 50 ezer euro alatti egyedi tranzakciókat jelentő – pénzforgalom lebonyolításának terén azonban gyakorlatilag nem indult el.** Továbbra is megmaradt a piac nemzetek közötti felaprózottsága és a mögöttük meghúzódó eltérő nemzeti pénzforgalmi jogi keretek. A különböző nemzeti fizetési szokások továbbéltek, nem változtatták meg a bankok az azonos funkciójú, de különböző színvonalú és áru pénzforgalmi szolgáltatásaikat sem.

A helyzetre reagálva fogalmazódott meg az európai hatóságokban a „**Single Euro Payments Area**” (betűszóval SEPA) víziója, amely annak explicit elvárását fejezi ki, miszerint a közös pénzhez egy közös pénzforgalmi piac tartozzék, a nemzeti határok jelentőségének csökkentésével, illetve eltűnésével. A vízió tehát annak a korábbi implicit reménynek a helyébe lépett, melyet a gazdaságpolitikusok az euro létrejöttének természetes velejárójaként feltételeztek, nevezetesen, hogy a töredezettség automatikusan megszűnik. A **SEPA víziója** röviden összefoglalva **az a reménybeli állapot, amelyben a bankok ügyfelei – legyenek azok természetes személyek, vállalkozások vagy egyéb intézmények – egyetlen bankszámláról lesznek képesek az EU-n belül egységes alapvető eurofizetési műveleteket – átutalást, beszedést vagy bankkártyás fizetést – végrehajtani.** Így **minden az EU-n belüli**, ideértve a tagállamok határain átmenő eurofizetési **tranzakciókat** is, lényegét tekintve **belföldi fizetéssé válik.**

A SEPA-vízió megvalósításának eszközei tekintetében a 2000-es évek eleje óta egy jelentős koncepcionális változás állt be a hatóságok hozzáállása tekintetében.

Az egyik legszembeötlőbb probléma az a jelentős árkülönbség, ami megmutatkozott és jelenleg is megmutatkozik az EU-n belül a belföldi és a határokon átmenő fizetések díjai között.⁴ Ezért a díjakkal kapcsolatos anomáliák feloldására már 2001-ben közvetlen szabályozói beavatkozás történt. A **2560/2001/EK Rendelet** kibocsátásával az volt a cél, hogy az unión belül az ugyanolyan típusú belföldi és határon átmenő fizetések egymással összehasonlíthatóvá váljanak, **a bankok a belföldi és határon átmenő pénzforgalomra azonos díjszabást alkalmazzanak.** A Rendelet értelmében tehát a díjszabás szabad, azonban a bank nem vehet ki különböző díjat a belföldi és az EU-n belüli, határon átnyúló kisösszegű fizetésekre csak azért, mert utóbbi határon átmenő.

⁴ Például előfordult az, hogy egy Genovából indított belföldi átutalás díja, amelynek kedvezményezettje Palermóban volt, töredéke volt a „szomszédos”, de a határ túloldalán lévő Nizzába küldött átutalás díjának. A Bizottság adatai szerint 2001-ben egy EU-n belüli, de a határon átmenő – 100 € értékű – átutalás díja átlagosan 24,09 € volt. (Az ATM-ekből történő készpénzfelvétel az EU területén átlagosan 4 €-ba és egy kártyás fizetés 0,5 €-ba került.)

A Rendelet azonban nem váltotta be a hozzá fűzött várakozásokat, az **azonos díjszabás elve** a határon átmenő pénzforgalomhoz kapcsolódó **banki díjak és költségek közötti kiegyensúlyozatlansághoz**, valamint több helyütt **inkább a bel-földi díjak emeléséhez vezetett**.

Ezt a hatást csak úgy lehetett megszüntetni, hogyha a határon átmenő pénzforgalmat, annak legfontosabb elemeit, a feldolgozást, az elszámolást és a teljesítést átszervezik, mégpedig úgy, hogy az ugyanolyan olcsó legyen, mint a bel-földi pénzforgalomé.

Annak érdekében, hogy a pénzforgalmi szolgáltatások díjait csökkenteni lehessen **a hatóságoknak és a szolgáltatóknak fel kellett ismerniük, hogy díjaikat akkor tudják érdemben csökkenteni, ha a szolgáltatások előállítási, illetve költségköltségei párhuzamosan jelentősen mérsékelhetők**. Azaz, először befektetéseket kell végrehajtaniuk, teret adva a szolgáltatások előállítását olcsóbbá tévő **innovációknak**, és a lehető legnagyobb mértékben törekedniük kell olyan megoldásokra, amelyekben a **mérethatékonyságot és a hálózati hatásokat** messzemenőkéig **kihasználhatják**. Ezért **kézenfekvő volt, hogy szabványos pénzforgalmi szolgáltatásokat, illetve modelleket kell kifejleszteniük és bevezetniük**.

E szolgáltatások és modellek megalkotásához legalkalmasabbnak a széles körű, páneurópai **bankközi együttműködés** keretében az **önszabályozás** módszere kínálkozott, amely elképzelést maguk a szabályozók is támogatták. Megítélésük szerint az általuk biztosított jogi kereteket az önszabályozás jól egészíti ki a tekintetben, hogy a szabályozásoknak megfelelő szolgáltatások, illetve termékek kidolgozására, ügyfélismereteik és -kapcsolataik révén maguk a szolgáltatók a legalkalmasabbak. A pénzforgalom fejlesztése azonban nem rövid távú folyamat, ami ezért az egész bankközösség és más intézmények hosszú távú, összehangolt együttműködését követeli meg. Azért, hogy e folyamat, amely a pénzügyi szolgáltatók részéről jelentős befektetéseket kíván, elindulhasson, és már rövid távon is eredményt hozzon, **a szabályozók részéről erőteljes közreműködésre, sőt politikai nyomásra is szükség volt**.

Az egyszerű rendeletalkotás helyett tehát a SEPA megvalósításának fő eszközévé a hatóságok által „katalizátorként” és nyomásgyakorlóként támogatott banki önszerveződés vált. **Ezt az önszerveződést nevezhetjük a szűkebb értelemben vett SEPA-projektnek**, mely a fent vázolt vízió megvalósítását e formában kívánja elérni.

A banki együttműködéshez szükséges szervezeti kereteket az Európai Pénzforgalmi Tanács létrehozásával oldotta meg az unió bankközössége. Az EPC – az Európai Bizottság és az EKB jelentős és szoros figyelme mellett – az ügyfelek és különböző – köztük technológiai – szolgáltatók bevonásával dolgozta ki a SEPA-projektet, illetve annak elemeit; az egységes páneurópai fizetési eszköztárat, amely magában foglalja a SEPA-átutalási és -beszedési modellt, valamint a kártyás fizetések és az alkalmazandó elszámolási és teljesítési mechanizmus – továbbá a készpénzkezelés – keretszabályait.

A hatóságok észlelték, hogy a jogi szabályozás oldaláról inkább a fizetési szolgáltatásokra vonatkozó általános EU-szintű keretszabályok azok, amelyek az integrációt leginkább támogathatják, így 2007 végén az Európai Parlament és a Tanács 2007/64/EK irányelvet adott ki a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról (Payment Services Directive – PSD), melynek egyértelmű célja az unió egységes pénzforgalma jogi kereteinek megteremtése.

A fentiek alapján érthető, azonban főként a laikusok számára sokszor zavaró, hogy a „SEPA” betűszót a szakmai köznyelv több értelemben is használja:

- Egyrészt a „SEPA” kifejezés alatt értendő az a **vízió**, az a **célul kitűzött állapot**, amelyet 2010-ben az euroövezet, illetve hosszabb távon az egész Európai Unió elér, amikor a pénzforgalmi szolgáltatást igénybe vevők semmiféle különbséget nem fognak tapasztalhatni az alapvető (az ún. core and basic) pénzforgalmi szolgáltatások igénybevétele során, forduljanak is bármely pénzforgalmi szolgáltatóhoz az unió teljes területén.⁵

⁵ A SEPA mozaikszóban az „euro” könnyen felcserélhető „európaira”. Ez a „tévedés” nem végzetes, az Egységes Európai Pénzforgalmi Térség is értelmes kifejezés. Kifejezi, hogy a pénzforgalmi keretek, a szabályok az Európai Unióban egységekké válnak, és a vállalkozások bármely közösségi pénznemben azonos feltételekkel nyújthatnak majd pénzforgalmi szolgáltatást az Unió egész területén.

- Másrészt a „SEPA” **földrajzi gyűjtőfogalmat** is jelöl, a SEPA területén lévő országok összességét (a 27 EU-tagállam, valamint Izland, Norvégia, Liechtenstein és Svájc).
- Harmadrészt a szakmai köznyelvben leggyakoribb módon a „SEPA” kifejezés jelöli az EPC által koordinált, **szűkebb értelemben vett páneurópai SEPA-projektet, amely sztenderd fizetési modellek és keretszabályok bevezetésével** (kialakításával és elterjesztésével) kívánja előmozdítani a SEPA-vízió beteljesülését.

A SEPA értelmezésével összefüggésben fontos kiemelni tehát, hogy téves az az értelmezés, amely szerint a SEPA egy fizetési rendszer, hiszen még a szűk értelemben vett SEPA-projektnek is lényegi eleme, hogy nem korlátozódik egy fizetési rendszerre vagy mechanizmusra.

Összefoglalva tehát a SEPA-vízió és -projekt lényege, illetve célja az euro pénzforgalmi szolgáltatások piacainak egyesítése és egységesítése, intenzív versenyhelyzet kialakítása a szolgáltatók között, ahol nincs különbség a határokon belüli és a határokon átnyúló eurofizetések között az EU területén. Hosszabb távon pedig további célja, hogy a szolgáltatások színvonala emelkedjék, hatékonyabb termékek és olcsóbb fizetési alternatívák álljanak a fogyasztók rendelkezésére az erősebb versenynek, valamint a kisösszegű fizetések terén bevezetett innovációknak köszönhetően.

2. A SEPA-projekt legfőbb érintetti csoportjai

A SEPA az érintett csoportok mindegyike számára kettős hatást jelent. Egyfelől kihívásként, másfelől lehetőségeként jelentkezik. Minden érintett számára egyértelműen növekvő versenyt támaszt az egyre magasabb fokon integrálódott belső piacon, mivel olyan szolgáltatók is lehetőséghez jutnak a SEPA által, akik számára a korábbi fragmentált, nemzeti piacokon nem volt lehetőség. A szolgáltatók – a pénzforgalmi intézménnyel (payment institution) – bővülő választéka, a tranzakciók számának növekedése lehetővé teszi a nagy tömegű tranzakcióban rejlő, a pénzforgalmi szolgáltatásokban is megjelenő előnyök mind teljesebb kiaknázását, a tranzakciók egységköltségének csökkenésének révén, és az erősödő verseny pedig ösztönzőleg hat az innovációkra, amelyek tovább csökkenthetik a szolgáltatások előállításának költségeit, újabb jövedelemforrásokként is szolgálva.

A **természetes személyek** számára adódó előny, hogy csak **egyetlen bankszámlára lesz szükségük**. Erről az egyetlen számláról **ugyanolyan egyszerűen indíthatnak euroátutalásokat és -beszedéseket az EU-ban, mint korábban a nemzeti határokon belül**. Erről fizethetik ki pl.: külföldön tanuló gyermekük lakbérét vagy tandíját, vásárolhatnak külföldi nyaralást külföldön, vagy megvehetik bármely páneurópai vállalkozás áruját vagy szolgáltatását. További szolgáltatás lehet még a mobil és internetes fizetések indítása, az elektronikus repülőjegy-rendelés, a fogyasztói hitelek bírálata és folyósítása is. Mindezek eredményeképpen e szolgáltatások igénybe vevői jelentős ügyintézési időt takaríthatnak meg, amit másra fordíthatnak.

Hogy mindezeket az előnyöket élvezhessék is a fogyasztók, maguknak is alkalmazkodniuk kell. Hozzá kell szokniuk, hogy a hazai bankszámlaszámok helyét átveszi a nemzetközi bankszámlaszám, az IBAN (International Bank Account Number), és meg kell adniuk bankjuk azonosító kódját, a BIC-et (Bank Identifier Code) is. Meg kell tanulniuk, hogy a SEPA-fizetések formátuma is új lesz, még akkor is, ha a szolgáltatók arra töreksenek, hogy az új formátumok a lehető legkisebb változásokat jelentse ügyfeleik számára. A változások mértéke még attól is függ, hogy a SEPA alap- vagy értéknövelt változatáról van szó.

A **bankkártyák** használata még hatékonyabbá válik az által, hogy **egyetlen kártya elegendő lesz** az euroövezetben. Ez az az előnnyel is jár, hogy csökkenti a készpénz iránti igényt és így kiküszöböli, de legalábbis csökkenti a készpénztartással kapcsolatos kockázatokat.

A **vállalkozások** számára is komoly előnyt jelent, hogy **egyetlen euroszámla** fenntartásával javíthatják likviditáskezelésüket, ami javítani fogja pénzgazdálkodásuk és pénzforgalmuk hatékonyságát, amit tovább fokozhat, hogy idővel a **SEPA-fizetési eszközök csak elektronikus formában** léteznek majd, a fizetési folyamatokat végponttól végpontig automatizálhatóvá téve. Az eSEPA-ban az elektronizáció és az automatizáció, kiegészítve a rájuk épülő előzetes és utólagos elektronikus szolgáltatásokkal – mint pl. az elektronikus számlázás és elektronikus számlaegyeztetés – még teljesebbé és praktikusabbá tehetik az euro pénzforgalmi szolgáltatásokat.

A **kereskedők** jelentős kihívással fognak szembenézni annak következtében, hogy a kártyahasználat egyre erőteljesebbé válik a fogyasztók körében, ki- és visszaszorítva a csekkeket és a készpénz használatát. Annak érdekében, hogy eleget tudjanak tenni a növekvő vásárlói igényeknek, szerződéseket kell kötniük a kártyaelfogadó bankokkal, amelyek feldolgozzák a fizetéseket számukra, azaz kezelik és továbbítják mindazokat a kártyahasználóra vonatkozó információkat, amelyek az elszámoláshoz és teljesítéshez szükségesek a kártyabirtokos bankja számára. Az alkalmazkodási kényszeren túl a kereskedők számára új lehetőségek is adódnak forgalmuk bővítésére. Ugyanis a SEPA-követelménynek megfelelő kártyás fizetést akkor is elfogadhatják, ha határon átmenő fizetést testesít meg, mivel a SEPA kártyás fizetésekre kidolgozott keretszabályai, illetve azok érvényesülését biztosító infrastruktúra azt lehetővé teszi. A kereskedők választhatják bármely elfogadó bank szolgáltatását, ami növelni fogja a feldolgozók közötti versenyt, melynek hatása megmutatkozik a szolgáltatások csökkenő árában. A SEPA ugyancsak előnyös hatást fog kifejteni a POS-terminálok szabványosítása terén. Ennek eredményeként a kereskedők el tudják majd fogadni bármely kibocsátó kártyáit, ami pozitív hatással lehet a fogyasztási kedvre és végső soron a gazdasági növekedésre. A kártyarendszerek közötti verseny pedig előnyösen fog hatni a kereskedők által alkalmazott ügyleti díjakra is.

A **bankok** számára az új SEPA-fizetési módok kínálata és a közös, összekapcsolódó infrastruktúra használata üzleti tevékenységük bővülését hozhatja magával. Ez a tevékenységbővülés páneurópai szinten erősödő versennyel fog együtt járni, mivel az új körülmények között könnyebben és nagyobb piacon jelenhet meg bármely európai bank és egyéb pénzforgalmi intézmény.

A SEPA-t megtestesítő alapszolgáltatásokon túl, azokra építve értéknövelt szolgáltatásokkal (Additional Optional Services – AOS) is bővíthetik kínálatukat.

Az egységes szabályozás és az annak köszönhetően egységesülő piaci feltételek, a pénzforgalmi szolgáltatásokhoz való azonos és nyílt hozzáférés, **a szolgáltatások transzparenciája, az infrastruktúrák átjárhatósága mind tovább fogják fokozni a bankok közötti versenyt, ami a fogyasztók számára az árak kedvező változását vonja maga után.**

Az **infrastruktúraszolgáltatók** (Clearing and Settlement Mechanism – CSM) számára is **fokozott versenyt** fog jelenteni a SEPA, **mivel a** szttenderdek és eljárások együttesét jelentő **modellek menedzselését és az infrastruktúrák működtetését szétválasztja.** Az elszámolóházak nem lesznek többé nemzeti határok közé szorítva, hanem a SEPA-fizetési modellekkel kapcsolatos szolgáltatásaikat mindenütt, mindenki számára képesek lesznek nyújtani, ahol az eurót használják. A bevezetésre kerülő közös szabványok révén megoldódik az elszámolóházak összekapcsolódása (interoperability), átjárhatósága. A kártyafeldolgozók is kibővíthetik tevékenységüket, ami által kiszolgálhatják bármelyik modellt és kereskedőt.

Az **állami intézmények** számára – kormányok és a közigazgatás számára – egyfelől többféle feladatot jelent a SEPA megvalósítása, másfelől a saját pénzforgalmuk számára is előnyöket biztosítanak az új, hatékonyabb fizetési modellek. Kétféle feladattal kell szembenéznük az állami szervezeteknek. Kulcsszerepet játszhatnak a SEPA előtt, a nemzeti szabályozásokban lévő gátak lebontásában, valamint jó példával járhatnak elől – ún. korai felhasználóként – a gazdaság többi szereplője számára, ha minél előbb áttérnek az új fizetési modellek használatára, élenjárva a migrációban, a folyamat visszafordíthatatlanságát biztosító kritikus tranzakciós volumen mielőbbi elérésében. E modellek használatbavételének következményeként – lévén a közzsféra nagyfelhasználója a pénzforgalmi szolgáltatásoknak – a méretgazdaságosság révén jelentős megtakarításokat és hatékonyságjavulást érhetnek el a többi érintett felhasználóhoz hasonlóan, akár már rövid távon is.

Az **Európai Bizottság** – szorosan együttműködve az Európai Tanáccsal és az Európai Parlamenttel – szabályozóként vesz részt a folyamatban, a nemzeti és egyéb sajátosságokból fakadó, a pénzforgalom egységesülését gátló tényezők csökkentésében, illetve megszüntetésében. E célokat szem előtt tartva készítette el az egységes euro pénzforgalmi szolgáltatások szabályozásának bevezetéséről szóló pénzforgalmi szolgáltatási irányelvet (Payment Services Directive / PSD), amelyet a tagállamoknak 2009 novemberéig kell átültetni nemzeti jogukba.

Az **Európai Központi Bank** (EKB) Kormányzó Tanácsa megállapította azokat az elveket és követelményeket, amelyeknek a SEPA-nak meg kell felelnie, továbbá rögzítette a folyamat időbeli kereteit. Az Eurorendszernek – az Európai Központi Bank, valamint az euroövezeti tagállamok központi bankjai – általános érdeke, hogy a SEPA-projekt sikeres legyen, mivel az elengedhetetlen a pénzforgalmi szolgáltatások piacának integrációja szempontjából, továbbá kötelessége is elősegíteni a fizetési rendszer zökkenőmentes működését, és azzal hozzájárulni a pénzügyi stabilitás fenntartásához.

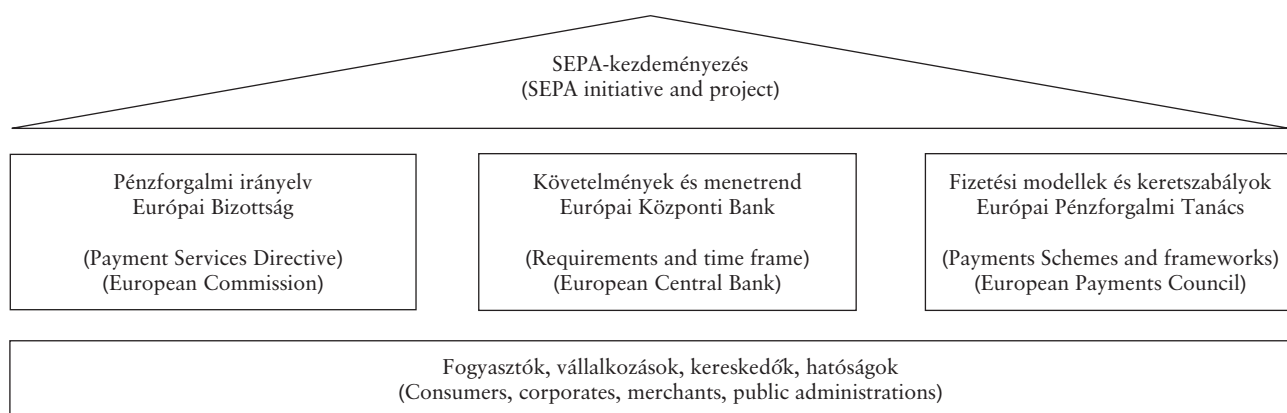
Az **Európai Pénzforgalmi Tanácsot** a változtatások önszabályozó módon történő végrehajtása érdekében hozta létre az európai bankszektor 2002-ben. Az EPC égisze alatt tömörülő kereskedelmi bankok dolgozták ki a pénzforgalom egységességét biztosító – a későbbiekben részletesebben ismertetésre kerülő – páneurópai fizetési modelleket és keretszabályokat. Az EPC nemcsak a tervezésért vállalt felelősséget, hanem a projekt megvalósításáért is; a modellek gyakorlatba történő bevezetéséért, meghonosításáért, valamint a folyamat irányításáért, ellenőrzéséért és folyamatos figyelemmel kíséréséért is.

3. A SEPA-vízió elemei és a SEPA-projekt

A SEPA létrejötte jelenleg három fő mechanizmuson nyugszik, a szélesebb értelemben vett SEPA-kezdemenyezésnek három eleme van. Az első az EU-ban mindenkire kötelező közös, tág jogszabályi keretrendszer, amit a Pénzforgalmi irányelv tartalmaz, mely a pénzforgalom lebonyolításának jogi kereteit minden nemzetállamban harmonizálja. A második elem a hatóságok által a bankközösség felé megfogalmazott magas szintű elvárások, ami bizonyos elvi szintű követelményeket és határidőket szabott meg a banki együttműködéshez. A harmadik az EPC által koordinált, szűkebb értelemben vett SEPA-projekt, melynek fő eredménye a SEPA-fizetési modellek, szabványok megalkotása és menedzselése.

1. ábra

A SEPA-kezdemenyezés elemei, a megvalósítás csatornái

Forrás: *Making SEPA a Reality* (EPC066-06) 17. o.

3.1. A PÉNZFORGALMI IRÁNYELV

A **Bizottság** – szorosan együttműködve az Európai Tanáccsal és az Európai Parlamenttel – a kellő politikai és szabályozói támogatottságot biztosítja azzal, hogy a **belső piac szabályozójaként meghatározza az euro pénzforgalmi szolgáltatásokhoz szükséges egységes jogi kereteket**, megszüntetve, illetve csökkentve a nemzeti és egyéb sajátosságokból fakadó, a pénzforgalom egységesülését gátló tényezőket. E célokat szem előtt tartva készítette el „A belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló 2007/64/EK irányelvet” (Payment Services Directive / PSD), amelyet a tagállamoknak 2009 novemberéig kell átültetni nemzeti jogukba.

Az irányelv minden EU-tagállamra és pénznemére – tehát nem csak az eurozóna tagállamaira és az euróra nézve – általános, egységes jogi kereteket teremt. Szabályait alkalmazni kell majd a meglévő nemzeti pénzforgalomban elfogadott pénzforgalmi termékekre és szolgáltatásokra is, azaz nem csak a SEPA-modellek révén lebonyolódó pénzforgalomra.

A szabályozás három nagy egységből épül fel, meghatározva:

1. azokat a feltételeket, melyeknek teljesítése esetén egy új típusú intézmény, a pénzforgalmi intézmény – az ún. payment institution – is pénzforgalmi szolgáltatás nyújthat a nagynyilvánosság számára, az EU teljes területén,
2. a pénzforgalmi tevékenységhez tartozó transzparencia- és információs követelményeket, valamint
3. a pénzforgalmi szolgáltatásokat igénybe vevők és nyújtók jogait és kötelezettségeit.

Az irányelv első fejezetének célja, azon követelmények harmonizálása, amelyek lehetővé teszik nem banki intézmények számára is megjelenésüket a pénzforgalmi piacon. Azonos versenyfeltételeket teremt, és növekvő versenyt von maga után a nemzeti, és általuk a teljes belső piacon is.

Második fejezete harmonizált követelményeket állít, amelyeknek minden pénzforgalmi szolgáltatónak meg kell felelnie, függetlenül attól, hogy SEPA-termékeket kínál-e vagy sem, illetve csak nemzeti termékeket kínál. Ezek az előírások javítani fogják az ügyletek átláthatóságát a fogyasztók számára, és teljességgel harmonizálni fogják a jelenleg 27 tagállamban érvényes különböző nemzeti szabályokat.

Harmadik fejezete egyértelművé teszi mind a fogyasztók, mind a szolgáltatók alapvető jogait és kötelezettségeit. Megteremti azokat a jogi kereteket, amelyek a SEPA-hoz kellenek, harmonizálva a fennálló, különböző egyes nemzeti szabályokat.

A teljesség igénye nélkül az alábbiakban közlünk néhány olyan, a tranzakció összegének jóváírására, a fizetések költségeinek megosztásával és viselésével, valamint a szóban forgó művelet „visszafordításával” kapcsolatos szabályt, amely az irányelvre tekintettel fontos elemként beépítésre került a SEPA-modellek szabványait leíró szabálykönyvekbe (a Rulebookokba – RB). Ilyen például:

- **A pénzforgalmi szolgáltatás díjának viselése**

A konverziót igénylő fizetési műveletek kivételével az irányelv **általánosan és kötelezően írja elő az ún. „share” alapon történő díjfizetést**, amikor a kedvezményezett fizeti meg a saját pénzforgalmi szolgáltatója által kivetett díjakat, a fizető fél pedig szintén a saját pénzforgalmi szolgáltatója által kivetett díjakat. A hatályos pénzforgalmi jogszabályok ezt csak átutalás esetében írják elő, lehetőséget nyújtva ugyanakkor ettől eltérő megállapodásra is.

- **Visszatérítés a kedvezményezett által vagy rajta keresztül kezdeményezett fizetési műveletek esetében.**

Az irányelv feljogosítja a fizető felet arra, hogy a kedvezményezett által kezdeményezett (jellemzően beszédések, pl. csoportos beszéd) és már teljesített fizetési műveletek összegének visszatérítését igényelje bizonyos feltételek megléte esetén.

- **Átutalt és megkapott összegek**

A kedvezményezettnek a fizetési művelet teljes összegét meg kell kapnia, a fizetési művelet teljesítése során sem a fizető fél pénzforgalmi szolgáltatója, sem a pénzforgalmi szolgáltatók bármely közvetítője a fizetési művelet összegéből nem vonhat le. Külön megállapodás esetén kizárólag a kedvezményezett pénzforgalmi szolgáltatója jogosult saját díjainak az átutalt összegből való levonására.

- **Jóváírás a kedvezményezett pénzforgalmi szolgáltatójának a számláján**

Az irányelv előírásai szerint a **fizető fél pénzforgalmi szolgáltatójának biztosítania kell**, hogy az irányelv szerinti érkeztetési időpontot követően a **fizetési művelet összege a kedvezményezett pénzforgalmi szolgáltatójának a számláján legkésőbb a következő munkanap végéig jóváírásra kerüljön.**

2012. január 1-jéig azonban a fizető fél és annak pénzforgalmi szolgáltatója egy **legfeljebb három munkanapos határidőben is megállapodhat.**

Egyéb, az irányelv hatálya alá tartozó fizetési műveleteknél, mint az euroövezeten kívüli tagállam pénznemében történő bel-
földi vagy határon átnemű átutalások, négy üzleti munkanapon belül kell biztosítani a teljesítést. Papíralapú fizetési műveletek esetében ezek a határidők egy munkanappal meghosszabbíthatók.

- **Jóváírás a kedvezményezett számláján**

Az irányelv előírása szerint a kedvezményezett pénzforgalmi szolgáltatójának biztosítania kell, hogy **a fizetési művelet összege közvetlenül azt követően, hogy az a kedvezményezett pénzforgalmi szolgáltatójának a számláján jó-**

váírásra került, a kedvezményezett rendelkezésére álljon. E szabály alkalmazására átmeneti időt nem biztosít az irányelv, sőt a felek ettől eltérő megállapodására sincs lehetőség.

A PSD és SEPA viszonyával összefüggésben tehát egyértelműen leszögezhető, hogy az irányelv nemcsak a SEPA-modellek révén lebonyolítható tranzakciókra, hanem a műveletek sokkal tágabb körére vonatkozik, minden pénzforgalmi szolgáltatásra. Megfordítva pedig; az EPC szakértőinek úgy kellett kialakítaniuk SEPA-modelleket kifejlesztésük során, hogy megfeleljenek a PSD által a pénzforgalmi műveletekre megállapított szabályoknak.

Világosan látható mind a PSD-ből, **mind pedig a tőle függetlenül** – már korábban említett – változatlanul érvényben lévő **2560/2001/EK Rendeletből**, hogy **a tranzakciós díjakra, azok szintjére vagy értékére vonatkozóan egyikük sem tartalmaz konkrét előírást.** Egyedül a díjak viselésének módjára, a jogosult és a kedvezményezett közötti megosztására vonatkozóan kötelezően alkalmazandó elvet tartalmaz. Azaz, **a díjak továbbra is a szolgáltató és ügyfele közötti megállapodás tárgyát képezik, s mint ilyenek, a szolgáltatók közötti versenyt ösztönzik.**

Következésképpen – a többek között – a pénzforgalmi szolgáltatások jövőbeni olcsó árával reklámozott SEPA-fizetések díjai a PSD által célul tűzött erősödő szolgáltatói versenynek, azaz végső soron az általuk költségeik csökkentése okán alkalmazott innovációknak köszönhetően fognak a díjak csökkentéséhez vezetni, nem pedig valamiféle árszabálynak köszönhetően.

3.2. A HATÓSÁGOK, MINT KATALIZÁTOROK

Az Eurorendszer – az Európai Központi Bank, valamint az euroövezeti tagállamok központi bankjai –, valamint az EU Bizottság határozott elvárásokkal és jövőképpel rendelkezett a SEPA-ról. **A hatóságok általános érdeke**, hogy a SEPA projekt sikeres legyen, mivel az elengedhetetlen a pénzforgalmi szolgáltatások piacának integrációja szempontjából, továbbá az EU-t létrehozó egyezmény alapján **kötelessége is elősegíteni a fizetési rendszer zökkenőmentes működését, és azzal hozzájárulni a pénzügyi stabilitás fenntartásához.**

Felfogásuk szerint a SEPA a pénzforgalmi szolgáltatások olyan integrált piaca lesz várhatóan már 2010-re, amelyen folyamatos versenyben állnak a szolgáltatók, és ahol nincs különbség a határokon belüli és a határokon átmenő szolgáltatások között az eurozónán, majd idővel az EU minden tagállamán belül.

A SEPA megvalósulása érdekében az Eurorendszer szorgalmazza a technikai, jogi és kereskedelmi korlátok lebontását, amelyek a fennálló nemzeti pénzforgalmi szolgáltatások piacait elválasztják egymástól. Támogatja, hogy a bankszakma hozzon létre egységes páneurópai fizetési modelleket, egységes SEPA-átutalást és SEPA-beszédést, szűnjenek meg a kártyaelfogadás technikai akadályai a határon átmenő fizetésekkor, valamint teremtsen meg a bankszektor annak feltételeit is, hogy egységes, azaz az azonos mód szerinti elszámolást és teljesítést végző egyes infrastruktúrák összekapcsolhatóvá, (interoperabilissé), összeurópai szinten használhatóvá váljanak.

Az Eurorendszer és az EU Bizottság a SEPA megvalósulásának érdekében katalizátorként támogatja a SEPA-projektet. Ez azt jelenti, hogy jelentős erőforrásokat áldoz a SEPA-kezdémenyezéssel kapcsolatos kommunikáció, valamint a legtágabb körben érintettekkel való koordináció segítésére. A szűkebb értelemben vett SEPA-projekt végrehajtásában iránymutatással látja el az infrastruktúrát működtető szolgáltatókat, együtt dolgozik a közszféra pénzforgalomban érintett intézményeivel, azért hogy azok mielőbb használatba vegyék a SEPA-termékeket. Kiveszi a részét a SEPA-projekt végrehajtásával kapcsolatos feladatok nemcsak EU-szintű koordinációjából és kommunikációjából, hanem nemzeti szinten is, támogatja az EPC azon felhívását, hogy alakuljanak meg a nemzeti SEPA-szervezetek. Ezek a szervezetek magukban foglalják a nemzeti kormányok, bankszövetségek, központi bankok és egyéb kompetens hatóságok képviselőit is. Céljuk, hogy biztosítsák mindazokat a körülményeket és információkat, amelyek révén a nemzeti közösségek sikeresen végrehajthatják a SEPA-projekt rájuk háruló feladatait.

3.3. A SZŰKEBB ÉRTELEMBEN VETT SEPA-PROJEKT ELEMELI, FELÉPÍTÉSE – IDŐBELI LEFUTÁSA

Miután világossá vált, hogy a SEPA gyakorlati megvalósítása nem képzelhető el közös szabályok, szabványok elfogadása és betartása nélkül, a bankközösség önszabályozó módon átfogó fejlesztési, harmonizálási projektet indított, amely kínálati oldal-

ról lehetővé teszi a SEPA-vízió megvalósulását. E projektet, mely az 1. ábra harmadik és egyben legfontosabb pillérét jelenti, nevezhetjük **szűkebb értelemben vett SEPA-projektnek** is.

A változtatások önszabályozó módon történő végrehajtása érdekében hozta létre a bankszektor önszabályozó szervezetét, az Európai Pénzforgalmi Tanácsot 2002 júniusában. A 65 privát bankból álló páneurópai szervezet feladata a projekt menedzselése. Az EPC égisze alatt tömörülő kereskedelmi bankok dolgozták ki a pénzforgalom egységességét biztosító – a későbbiekben részletesebben ismertetésre kerülő – páneurópai fizetési modelleket. **Az EPC önszabályozó szakmai szervezetként** azonban nemcsak az új fizetési modellek megtervezéséért, hanem azoknak a gyakorlatba történő bevezetéséért, meghonosításáért is, valamint a folyamat irányításáért, ellenőrzéséért és folyamatos figyelemmel kíséréséért is, egy szóval **a SEPA-projekt kidolgozásáért és megvalósításáért is felelősséget vállalt**. Az EPC a modellek kidolgozása során – a szabályozói elvárásoknak megfelelően – bevonta az érdekeltek képviselőit, szakmai tömörüléseit is.

A szűkebb értelemben vett SEPA-projekt részét képezik:

- **az euróra épülő egységes fizetési eszközök és modellek;** az átutalás és beszedés modelljei, valamint **a kártyás fizetések és az elszámolási és teljesítési mechanizmus keretszabályai,**
- **a közös technikai szabványok,**
- **a közös üzleti modellek,**
- az egységes jogi alapok, illetve szerződéses keretek
- **a közös modelleket kezelni képes, hatékony és versengő infrastruktúrák,**
- és a fogyasztók elvárásait kielégítő, a jövőben is folyamatosan fejleszteni és bővíteni kívánt versengő **szolgáltatások.**

A SEPA-projekt megvalósítása folyamatos párbeszédet és együttműködést kívánt és kíván a jövőben is az európai bankközösség, az európai elszámolási infrastruktúrák üzemeltetői, a fogyasztók úm. az európai vállalkozások – termelővállalatok, kereskedők közép- és kisvállalkozások – és az illetékes hatóságok között.

Az európai bankközösség feladata a saját banki rendszereinek átalakítása. Ez rövid távon jelentős befektetéseket kíván tőlük. Közép- és hosszú távon azonban az átalakítások révén költségmegtakarítást érhetnek el, és új jövedelmekre tehetnek szert.

A **modellek** (schemes) és a **keretek** (frameworks) **kidolgozása** során azonban **két különböző módszert** követtek. **Előbbiek esetében helyettesítési stratégiát** alkalmaztak, míg az **utóbbira** vonatkozóan a meglévő rendszerek átalakítására, **magas szintű elveket, politikákat fogalmaztak meg.** A modellekre megállapított szabályokat és szabványokat szabálykönyvekbe foglalták, ezek az ún. Rulebookok. Hangsúlyozni kell viszont, hogy a két különböző megközelítés ellenére azonos (rész)megoldásokat és elemeket is alkalmaztak. Például az elszámolási és teljesítési mechanizmus meghatározása során, mivel a feldolgozást, illetve az elszámolást és teljesítést végezheti ugyanaz az intézmény, illetőleg infrastruktúra.

3.3.1. A modellek

A pénzforgalmi tranzakciók lényegüket tekintve a bankok általi könyvelésből és az azokhoz tartozó ügyfelek és bankok (valamint infrastruktúrák, pl. elszámolóházak) közötti információcseréből (elszámolásból) állnak. A pénzforgalom lebonyolítása illetve az ahhoz szükséges fejlesztések rendkívül költségesek lehetnek, ha a résztvevők által használt adatformátumok, eljárásrendek lényegesen eltérnek egymástól. Ezért is van az, hogy a közös deviza ellenére a határon átnyúló, tehát eltérő nemzeti szabályokkal szembesülő tranzakciók sokkal költségesebbek az euroövezeten belül a nemzeti határon belüliekhez képest, még akkor is, ha adott esetben a fizikai távolság a határon belül nagyobb az indító és a címzett között, mint pl. két lényegében szomszédos, de a határ túlsó oldalán lévő fél között.

Egy fizetési mód (pl. átutalás) lebonyolítására vonatkozó lényeges eljárásrendekre, adattartalomra, valamint adatformára vonatkozó szabályegyettest nevezhetjük modellnek (angolul: scheme, azaz séma). Az EPC által indított projekt lényege, hogy közös, páneurópai ilyen modelleket alkotott és fogadtatott el tagbankjaival, valamint a többi érintettel, melyek mindezen szabályokat harmonizálják.

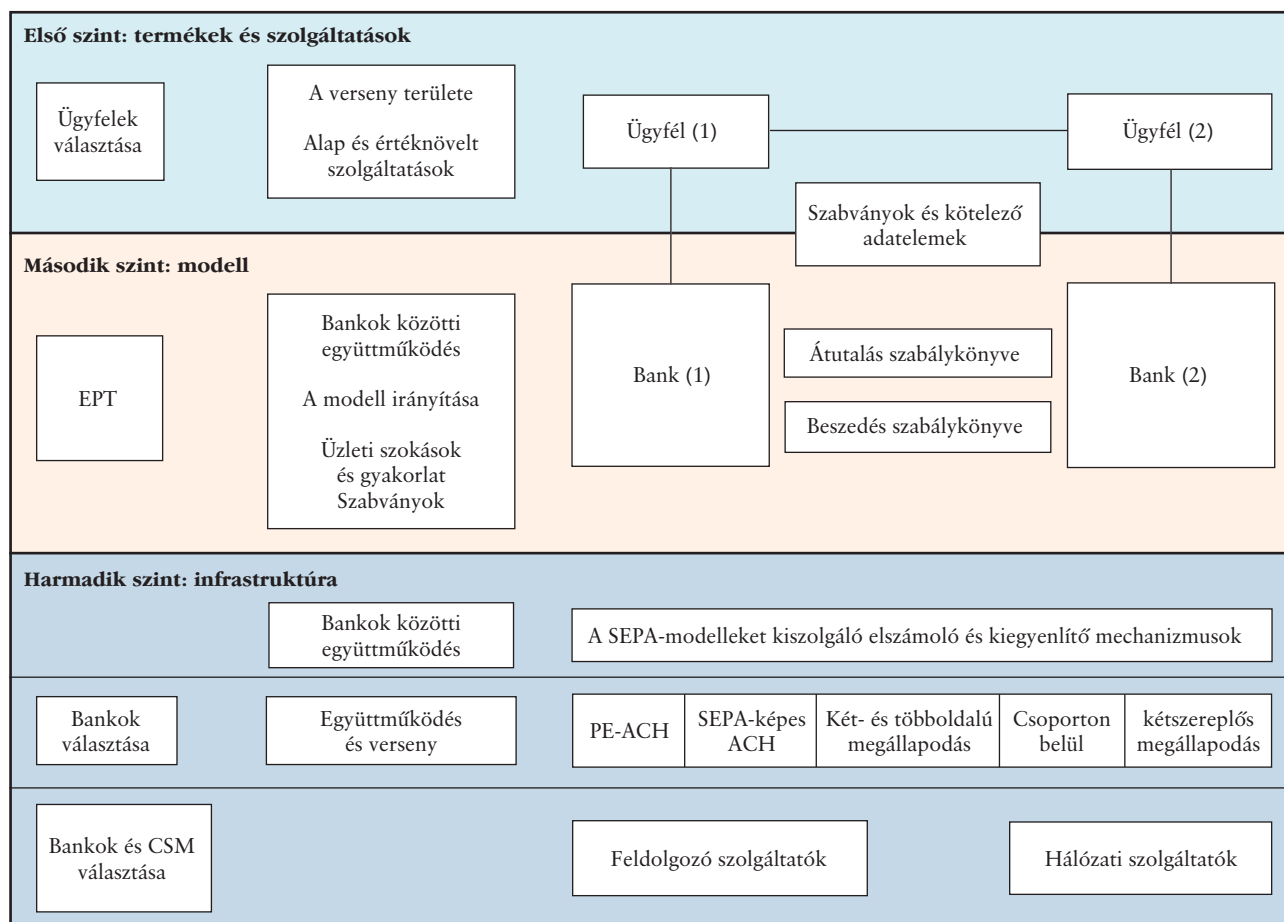
A modellben a tevékenységek három szintjét különböztették meg.

Az **első szintet** – a banki termékek és szolgáltatások szintje – a bankok és ügyfelek közötti kapcsolat jelenti. A bankok számára itt természetesen lehetőség van arra, hogy saját termékeiket és szolgáltatásaikat megfelelő verseny közepette nyújtsák. A bankok a modellt, mint az alapvető szolgáltatás alapját használva, a ráépülő termékek és szolgáltatások gazdag választékával versenyezhetnek az ügyfelekért. Az alapvető szolgáltatás területén az árakban, a szolgáltatás színvonalában versenghetnek, míg ezeken túl az értéknövelt választható szolgáltatások a versenynek további teret engednek.

A **második szinten** – a modell szintjén – a bankok közötti térben az ún. **helyettesítési stratégiát követték**, azaz olyan közös eljárások, szabványok bevezetését tűzték ki célul, amely teljességgel helyettesíti az egyes országokban vagy régiókban, esetleg ügyfélkörökben használt eljárásokat és szabványokat. Ezen elemeket a fizetési modelltől elválasztott – támogató, feldolgozó – infrastruktúra biztosítja, amely az ügyletek feldolgozását, elszámolását és teljesítését biztosítja. A modellek az infrastruktúrára is fogalmaznak meg szabályokat, abban az értelemben, hogy a modell általános (pl. adatformára vonatkozó) szabályait nekik is tisztelniük kell (pl. egy elszámolóház nem csíphet le a kötelező adattartalomtól a feldolgozás során, ha a SEPA-modellek szerinti tranzakciókat akarnak a segítségével végrehajtani). **A SEPA-modellek kialakításánál alapelv volt a modell és az infrastruktúra szétválasztása, azaz hogy bármilyen infrastruktúra képes legyen e követelményekhez alkal-**

2. ábra

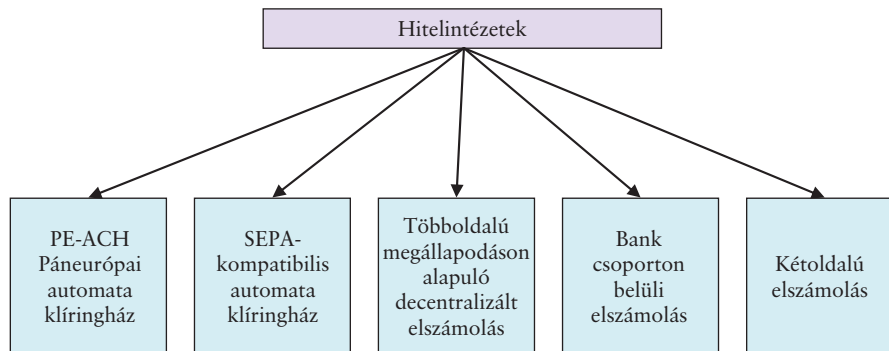
A SEPA-átutalás és -beszedés háromszintű modellje

Forrás: Making SEPA a Reality (EPC066-06) 44. o.

3. ábra

SEPA-infrastruktúra és -háttérrendszerek

Forrás: Making SEPA a Reality (EPC066-06).

mazkodni, a modell szerinti fizetések bármilyen CSM szerint végrehajthatók legyenek. A szükséges adatok körét, az alkalmazott szabványokat – ún. Rulebookokban (RB), azaz kötelezően alkalmazandó szabálykönyvekben rögzítették. Ami a konkrét üzenet szabványokat illeti, az EPC úgy döntött, hogy a UNIFI (ISO 20022) XML üzenetszabványok alkalmazását teszi kötelezővé a bankközi üzenetforgalomban, és hogy ezeket a szabványokat ajánlja a bankok és ügyfelek közötti kapcsolatban is.

A harmadik szint az infrastruktúra szintje. Ennek az elvnek az értelmében szétválasztásra kerültek a modellek – azaz a különböző fizetési módokra vonatkozó szabályok – és az infrastruktúrák, azaz azok a szolgáltatók, akik elszámolási és teljesítési szolgáltatásokat nyújtanak a pénzforgalmi szolgáltatók számára.

Az elszámolásra és teljesítésre kialakított sztenderdek szerint különböző típusú infrastruktúrákat különböztethetünk meg, melyeknek skáláját a 3. ábra szemlélteti.

A cél az euroövezet különféle infrastruktúrái közötti átjárhatóság („interoperabilitás”) megteremtése, azaz annak elérése, hogy bármely, az euróra szóló fizetési megbízás – átutalás vagy beszedés – végrehajtható legyen bármelyik segítségével, bárhol is legyen az euroövezetben a jogosult vagy a kedvezményezett bankszámlája, illetve bankja. A hatósági elvárások értelmében 2010 végére minden infrastruktúrának képessé kell válnia a SEPA-fizetési eszközök feldolgozására. Egy másik elvárás, hogy az infrastruktúraszolgáltatók tevékenysége és az azokért felszámított árak teljesen transzparenssé váljanak.

2008. január 28-án több mint 4000 hitelintézet – a csatlakozásra várók közel fele – kezdte meg gyakorlati alkalmazását a SEPA-átutalási modellnek. E bankok részére SEPA-szerte már 16, a CSM-sztendereknek megfelelő elszámolóház nyújt elszámolási és teljesítési szolgáltatást.

A modellek további jellemzője, hogy alaptermékeire és szolgáltatásaira további termékek és szolgáltatások építhetők, tehát nem zárják ki az ügyfél-bank közötti térben a szolgáltatás javítását, vagy az erre alapuló versenyt. A pénzügyi intézmények tovább javíthatják az alapszolgáltatásokat, pl. oly módon, hogy lerövidítik a szabálykönyvekben az adott műveletre előírt végrehajtási határidőket, vagy akár úgy, hogy a tranzakciókhoz kötelezően előírt tartalmi kellékeket maguk állítják elő, vagy biztosítják megbízóik részére. Ez utóbbira lehet példa a BIC (Bank Identifier Code, más néven a SWIFT-kód) előállítás az IBAN-ból (International Bank Account Number). Ezekon túl értéknövelt szolgáltatásokat is kifejleszthetnek, vagy kapcsolhatnak az alapszolgáltatásokhoz. Ilyen lehet például, ha ügyfelek részére biztosítják az elektronikus számlák továbbítását, csoportosítását, bemutatását (e-invoicing, EBPP), a számlák teljesítését követően az elektronikus számlaegyeztetés (e-reconciliation) lehetőségét. (Mindezeket a termékeket és szolgáltatásokat már a SEPA következő fejlődési szakaszát jelölendő, eSEPA elemeként is szokták említeni.) De egyéb, különböző további megoldásokat is szolgáltathatnak ügyfeleknek; például mobil és online fizetések formájában, az internetre építve. A biztonság növelése terén jelentős előrelépés lesz az elektronikus aláírás általánossá tétele.

3.3.2. Kártya keretszabályok – SEPA Card Framework (SCF)

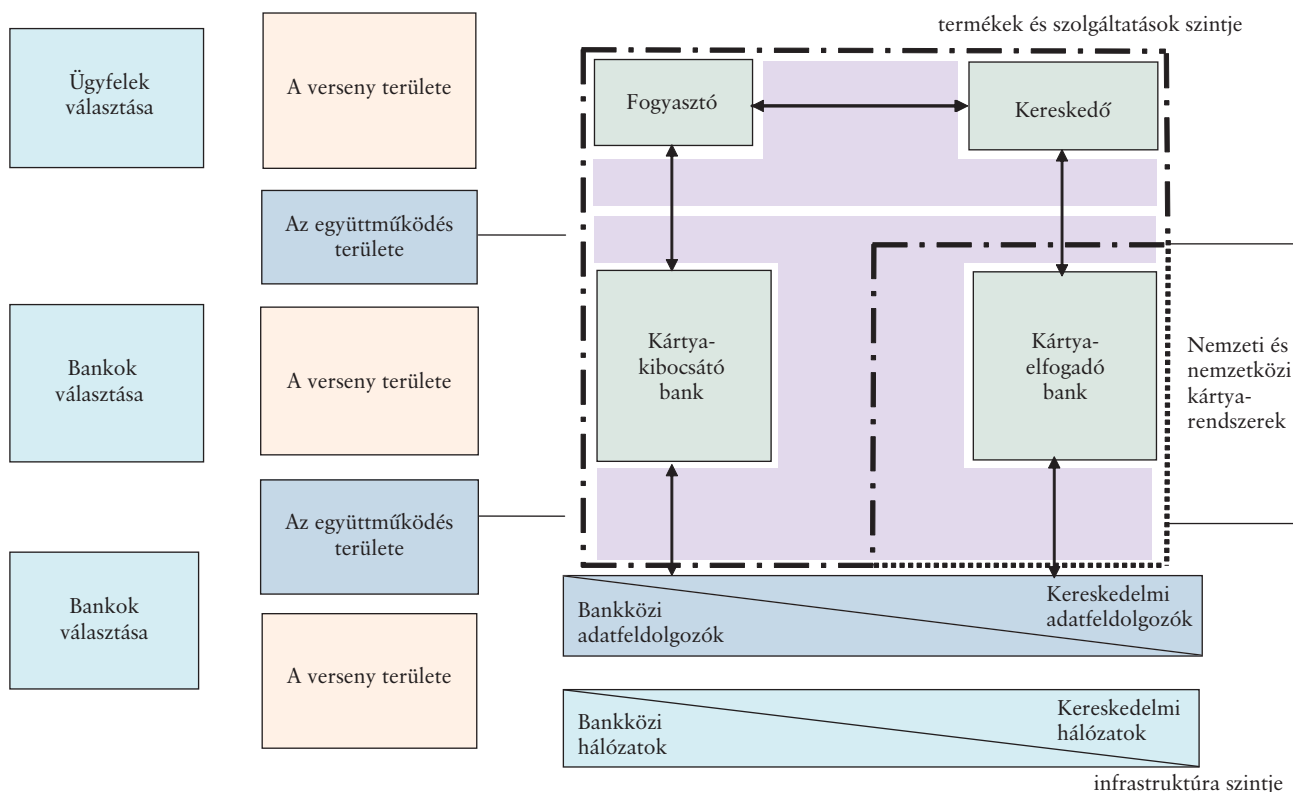
A kártyás fizetésekre vonatkozó kereteket az EPC 2004–2005 folyamán dolgozta ki a kibocsátó és elfogadó bankokkal, valamint a nemzeti és nemzetközi kártyatársaságokkal együttműködve. A kártya üzletág összetettségéből kiindulva, valamint, hogy a nemzeti keretek között működő rendszerek igen különbözőek, amihez még hozzáadódik a nemzetközi kártyatársaságok jelenléte is, az EPC úgy döntött, hogy nem úgy jár el a keret kialakítása során, mint az elektronikus fizetési modellek esetében; azaz **praktikus megfontolásokból és a költségeket figyelembe véve nem egy új közös kártyamodellre vonatkozó Szabálykönyvet alakított ki. Helyette egy ún. „adaptációs stratégiát” tartalmazó policy dokumentumot dolgoztak ki és fogadtak el „SEPA Card Framework” címmel és ezt a dokumentumot hozták nyilvánosságra.**

A SEPA-kártyaműveletek tehát **magas szintű alapelvek** szerint zajlanak, amelyekhez a kibocsátóknak, az elfogadóknak, a kártyakonstrukcióknak és üzemeltetőknak egyaránt alkalmazkodniuk kell.

A szakértők a kártyás fizetésekre is háromszintű „keretrendszert” alkottak meg azért, hogy ebben is elősegítsék a kártyatársaságok, a bankok, a feldolgozó vállalkozások és a szükséges hálózati szolgáltatók közötti versenyt úgy, hogy e szereplők egységes, a szerepeiket pontosan meghatározó szabályok mellett végezzék tevékenységüket. Ennek köszönhetően a nemzeti, a nemzetközi és az új kártyarendszerek versengeni fognak tagjaikért (résztevőikért), a bankok és a kereskedők az ügyfelekért, a feldolgozó és kereskedelmi hálózatok pedig a bankokért.

4. ábra

A SEPA kártyás fizetések háromszintű modellje

Az EPC **három** olyan területet azonosított, amelynek alapján kialakította a fenti keretrendszert:

1. Az **első** terület a **választék** (kínálat) **javitása**. Minden egyes ország más, a nemzeti kártyarendszerét kiszolgáló infrastruktúrát működtet. Minden egyes ország más és más nemzeti szabványt, formátumot, protokollt használ a kereskedelmi hálózataiban, amelyek adott esetben csökkenthetik az átláthatóságot és a versenyt. A keret szabályainak azt kellett biztosítania, hogy a nemzeti rendszereket alakítsák át a legjobb gyakorlatnak megfelelően. Azaz, a meglévő kereskedel-

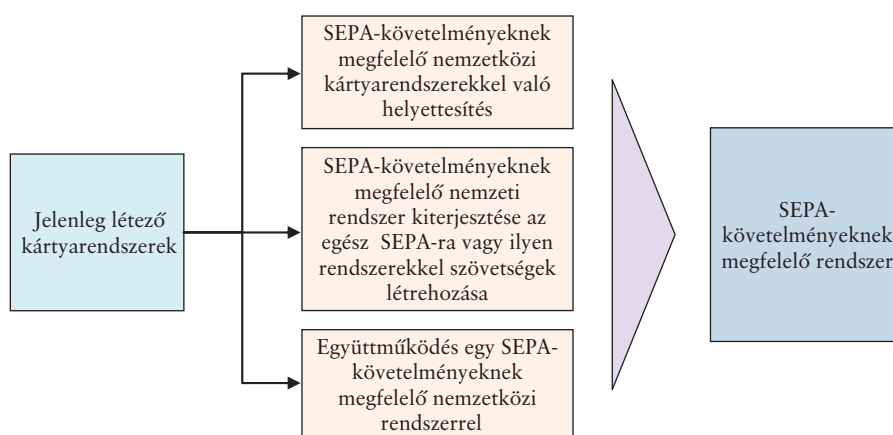
mi szolgáltatási kereteiket, szabványaikait és eljárásaikat alakítsák át azért, hogy a piacaik elérhetővé váljanak, és így erősítsék a versenyt.

2. A **második** terület a **rendszerek összekapcsolhatósága**; pontosabban annak hiányának megszüntetése, a rendszerek közötti átjárhatóság hiányának kiküszöbölése. A hitelkártyák terén az átjárhatóság már előrehaladott állapotban volt, köszönhetően azoknak a nemzetközi szabványoknak, amelyeket a VISA, Mastercard, American Express és a Diners Club fejlesztett ki, és amelyeket a világ számos országában elfogadtak, illetve alkalmaznak. Mindazonáltal az volt tapasztalható, hogy a nemzeti kártyarendszerek között sokszor hiányzik az összekapcsolhatóság, mi több, számos esetben ezért nem fogadják el az európai kereskedők a nem hazai kártyákat. Ezért lett a keret másik fontos követelménye, eleme a kártyarendszerek közötti összekapcsolhatóság megvalósítása, a hozzá tartozó új eljárásokkal és szabványokkal.
3. A **harmadik** terület a **versenyképes feldolgozó infrastruktúra megléte**. A legtöbb nemzeti fizetési kártya- és ATM-rendszer része a kártyarendszereket üzemeltető társaságoknak. Ezért az EPC egyik lényeges döntése volt azt javasolni, hogy válasszák szét a kártya- és az ATM-rendszereket a feldolgozó rendszerektől, abból a célból, hogy növeljék a versenyt mind a kártyahasználat és -elfogadás szintjén, mind pedig a műveleteket feldolgozó infrastruktúra szintjén.

E keretfeltételeknek többféleképpen is megfelelhetnek, illetőleg átalakulhatnak a SEPA területén működő kártyarendszerek, ezt mutatja az 5. ábra.

5. ábra

A SEPA kártya-keretkövetelményeknek megfelelő rendszer

Forrás: SEPA 2008, *Uniform Payment Instruments for Europe*, 35. o.

Ezek mellett a megoldások mellett az EKB határozott javaslata, hogy jöjjön létre legalább még egy közös, európai terhelési („debit”) kártya rendszer az EU-ban. A javaslatot az EKB azzal indokolja, hogy az általános alapelveknél sokkal inkább hatékonyabb lenne egy közös modell elfogadása és alkalmazása az EU-ban, valamint a SEPA előtti egyes nemzeti kártyarendszerek és a tranzakciókat feldolgozók által elért hatékonysági és a kellően alacsony díj színvonalból így bizonyosan nem történne visszalépés. Az EKB javaslata ellenére azonban az önszabályozó bankközösség egyelőre az óvatosabb utat választotta és maradt a kártyás fizetések esetében a magas szintű keretrendszerénél.

3.3.3. A projekt ütemterve

Az EPC a SEPA-projekt végrehajtásának ütemtervét három fő szakaszra osztotta:

1. a tervezési fázis,
2. a megvalósítási szakasz,
3. 2008 januárjától az átállás, a migráció szakasza.

6. ábra

Az EPC által indított SEPA-projekt ütemterve (2004–2010)

Forrás: *Making SEPA a Reality (EPC066-06)* 54. o.

Az első – 2004-ben kezdődött – **szakasz a tervezés**, 2006 év végén zárult le. Ennek a szakasznak volt a része, 2004 végén az ütemterv elfogadása. Ebben a szakaszban dolgozták ki az új páneurópai fizetési modelleket, az átutalás és az elektronikus beszedés modelljeit, valamint a kártyahasználatra, és a készpénzre vonatkozó keretszabályokat, továbbá az elszámolási és teljesítési eljárásokat és az azokat támogató infrastruktúrák összekapcsolásának, átjárhatóságának követelményeit, illetve feltételeit. Ugyancsak ebben a szakaszban fejlesztették ki a megfelelő szabványokat és az azokat támogató biztonsági megoldásokat.

A második szakasz a megvalósítási szakasz, a gyakorlatba történő átültetés periódusa, amely 2006-ban már elkezdődött és 2007 végén fejeződött be. Ebben az időszakban a SEPA-instrumentumokra, szabványok használatára történő előkészületek és az infrastruktúrák felkészítése zajlott. Ugyancsak ekkor történt az új eszközök, módszerek és az infrastruktúra tesztelése. A nemzeti SEPA-szervezeteknek már ebben a fázisban komoly szerep jutott a különböző érintettek felkészülési folyamatának nyomon követésében és támogatásában. Ezek az érintettek nem mások, mint a bankok és rajtuk kívül az infrastruktúrát működtető szolgáltató vállalkozások, a közsféra bizonyos, a pénzforgalomban fontos szerepet játszó intézményei, és végül de nem utolsósorban, a szolgáltatások végfelhasználói.

A harmadik, befejező szakaszban, 2008 januárjától megkezdődött a **tényleges átállás a SEPA-ra**, amikor a nemzeti fizetési rendszerek mellett már működésbe léptek a páneurópai fizetési modellek közül az átutalási modell és az egységes kártyahasználati keretszabályok, valamint az azokat kiszolgáló infrastruktúrák.

A 2008 januárjával kezdődő időszakban a szolgáltatók még ajánlani fogják a régi, helyi, nemzeti szolgáltatásokat, de már ajánlaniuk kell az új SEPA-termékeket és -szolgáltatásokat is. A cél az, hogy 2010-re fokozatosan áttérődjön a tranzakciók kritikus tömege az új modellekbe és infrastruktúrára, amelynek minden elemének eddigre már képesnek kell lennie bármely euro övezeti bank tranzakcióit elszámolni, illetve feldolgozni.

E migrációs szakasznak különleges jelentősége van, hiszen ez alatt az időszak alatt párhuzamosan léteznek már az új modellek és még a régi, nemzeti fizetési modellek. Ez tehát a bankok és az infrastruktúrák számára kettős terhet, illetve költséget jelent. Így közös érdek, hogy ezt az időszak a lehető legrövidebb legyen, így biztosítva SEPA-val kapcsolatos befektetéseik mielőbbi megtérülését.

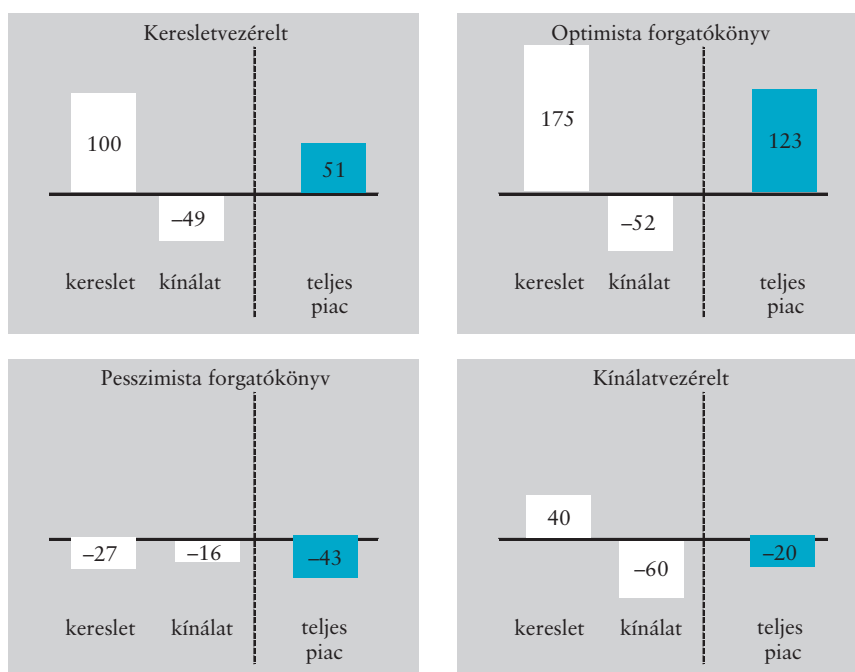
A Bizottság felkérésére egy tanácsadó cég elemezte a lehetséges migrációs utakat, az ahhoz tartozó forgatókönyveket.⁶ Az általuk készített elemzés a SEPA-projekt társadalmi költségeit és hasznait elemzi stakeholderek csoportjai szerinti bontásban a 2006–2012-es időszakra vetítve. Az elemzés az ügyfelek számára előnyös becsült díjcsökkenés mellett számba veszi a szükséges befektetések értékét, valamint a működési költségeket. Az elemzés négy forgatókönyvet vizsgál a migráció sebessége tekintetében, mely a keresleti oldali lehetséges két és a kínálati oldali lehetséges két SEPA-stratégia kombinációjából állt elő.

⁶ Capgemini analysis, 2007: „SEPA: potential benefits at stake” (Researching the impact of SEPA on the payments market and its stakeholders)

Ennek megfelelően az első, **pesszimista forgatókönyvben (all tied up)** a keresleti oldal (az ügyfelek) tartózkodó magatartása a kínálati oldal (bankok, infrastruktúrák) követő és részleges, nem egységes magatartásával párosul. A második **keresletvezérelt forgatókönyvben** a keresleti oldalon a SEPA-termékek iránti kifejezett kereslet találkozik a kínálati oldal követő és részleges, nem egységes magatartásával. A harmadik **kínálatvezérelt szcenárióban** a kínálati oldal proaktív és átfogó, egységes fellépése párosul a keresleti oldal visszahúzó viselkedésével. Végül a negyedik **optimista forgatókönyvben** a keresleti oldali aktív magatartása ötvöződik a kínálati oldal proaktív átfogó, egységes fellépésével. A számítások szerint ez utóbbi szcenárió alapján juthat az egész piac hatéves időhorizonton a legnagyobb kumulált nyereséghez, 123 milliárd euróhoz. Ha a számításokba bevonták az elektronikus számlázás kínálta előnyöket, akkor ez a nyereség további 238 milliárd euróval növekedett.

7. ábra

Az egyes forgatókönyvek és a hozzájuk tartozó kalkulációk

Forrás: Capgemini analysis, 2007: „SEPA: potential benefits at stake”.

A migrációval kapcsolatban még egy fontos kérdést kell eldöntenie a SEPA-projekt főszereplőinek. Nevezetesen, hogy kitűznek-e egy határozott véghatáridőt (end date), amely a migrációs folyamatot lezárja, és amely egyértelmű igazodási pontként szolgálhat minden érintettnek. Ugyanis ennek hiánya a migráció túlságos elhúzódásához vezethet, ami veszélyezteti a projekt sikerét.

Annak érdekében, hogy a legkedvezőbb forgatókönyv valósulhasson meg, sokat tehetnek a projekt megvalósításában kulcsszerepet játszó szereplők – az EPC és a nemzeti SEPA szervezetek –, ha a SEPA-val kapcsolatos kommunikációjukat erősítik. A migrációs folyamatot katalizálhatják az egyes tagállamok központi bankjai és példát mutatva, komoly támogatást adhatnak a kompetens nemzeti hatóságok is minden, a projektet akadályozó korlát eltávolításában és az állami és önkormányzati pénzforgalom mielőbbi SEPA-modellekre terelésével.

A véghatáridő szükségességében az érintettek egyetértenek, azonban az további megbeszélések tárgyát képezi, hogy egy általános, azaz minden SEPA-modellre, illetve résztvevőre kiterjedő napot válasszanak, vagy esetleg az egyes modellekre külön-külön állapítsanak meg ilyen dátumot.

4. A SEPA-fizetési modellek konkrét szabályai

4.1. A SEPA-ÁTUTALÁSI MODELL

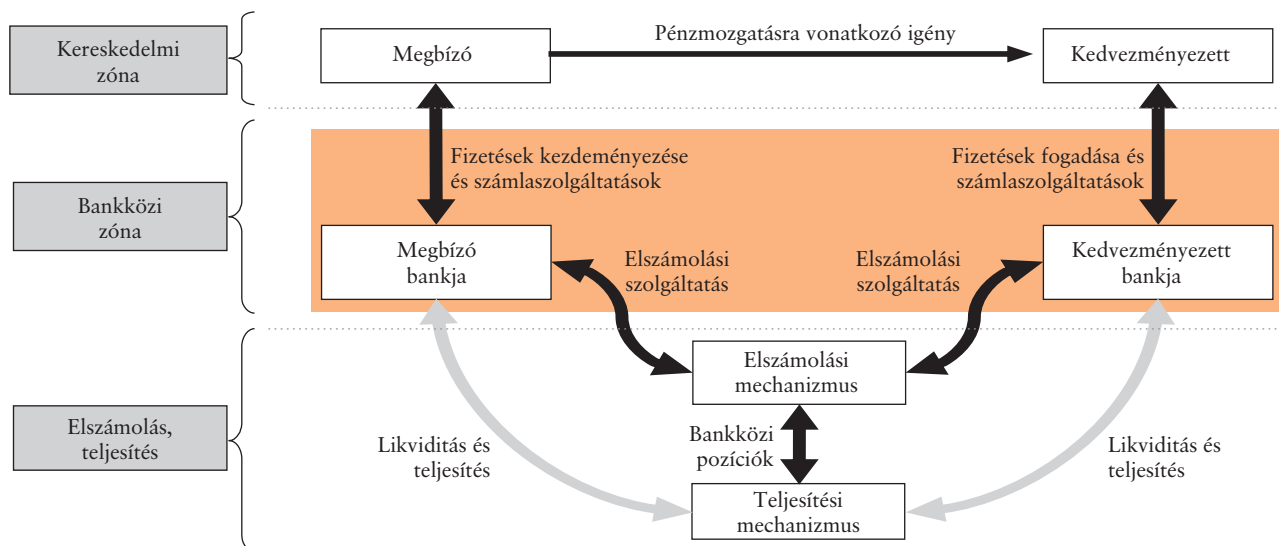
A **SEPA-átutalási modell** (SEPA Credit Transfer Scheme – SCT) olyan bankközi fizetési mód, amely az euróban denominált – akár egyedi akár csoportos és/vagy egyszeri vagy ismétlődő – átutalásokra közös szabály- és eljárásrendszert határoz meg. Közös szolgáltatási szint és időkeret, amelyet a modellben részt vevő pénzügyi intézményeknek az átutalások lebonyolításánál minimálisan be kell tartaniuk. A modell „résztvevői” olyan bankok, pénzforgalmi szolgáltatók, amelyek maguk és az EPC közötti multilaterális szerződés („adherence agreement”) aláírásával magukra nézve kötelezően vállalták a modell szabályainak betartását. A résztvevők maguk választhatják meg, hogy maguk végzik a modell eljárásait vagy azt részben vagy egészben harmadik szereplő bevonásával (outsourcing) bonyolítják le. Ez utóbbi esetben is a modell résztvevői felelősek a RB-ben foglalt teljesüléséért, függetlenül attól, hogy e harmadik szereplő hogyan teljesíti a hozzá telepített feladatot.

A SEPA euroátutalás közös szabályai lehetővé teszik a hozzá csatlakozó pénzforgalmi szolgáltatást nyújtók részére, hogy az alapszolgáltatások esetén azonos színvonalú szolgáltatást nyújtsanak előre meghatározott időkereten belül. A SEPA-átutalásra vonatkozó szabályokat és szabványokat az EPC az ún. „SCT Rulebook”-ban, az átutalásokra vonatkozó szabálykönyvben hozta nyilvánosságra. A modell a UNIFI (ISO 20022) XML adat- és üzenetszabványt használja kötelezően a bankközi, illetve az elszámolási és teljesítési műveletek során. Az ügyfél-bank (C2B) valamint a bank-ügyfél (B2C) viszonylatban e szabványok nem kötelezőek, csupán az EPC ajánlása.

Az átutalás során a fizetést a kötelezett kezdeményezi. Megbízásából bankja továbbítja a fizetési utasítást a kedvezményezett bankjához a közvetítésben részt vevő más pénzforgalmi intézmények és infrastruktúra révén.

8. ábra

A SEPA-átutalás szereplői és folyamata a háromszintű modellben

Forrás: Magyarország Nemzeti SEPA Terve

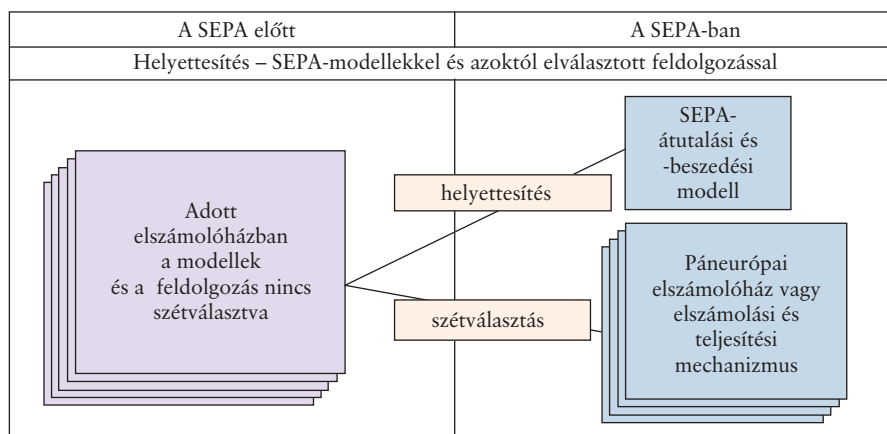
A SEPA-átutalás legfőbb jellemzői:

- **A SEPA teljes területén igénybe vehető fizetési forma**, bármely, a SEPA területén lévő ügyfél igénybe veheti és elérhet általa minden ugyanezen a területen lévő kedvezményezettet, annak bankszámláját (reachability). Ez azt jelenti, hogy a gyakorlatban az érintettek ténylegesen elegendő egyenként egyetlen számlát vezetni és ennek terhére indíthatnak és fogadhatnak SEPA-átutalást függetlenül attól, hogy partnerük velük azonos tagállamban vagy egy másikban működik. Azaz, a SEPA területén valóban minden átutalás belföldi átutalásként valósulhat meg.

- A kedvezményezett számláján a **teljes összeget kell jóváírni**, tehát sem az átutalást indító ügyfél bankja sem a kedvezményezett bankja nem vonja le tranzakciós díját az átutalás összegéből. A díjakat a bankok csak saját ügyfeleiktől vonhatják le – az indító bank a kötelezettől, a fogadó bank a kedvezményezettől – a tranzakciótól független elszámolás keretében. A kötelezett és a kedvezményezett a bankok díját „SHA” (shared), azaz megosztva viselik, mindegyikük a saját bankjátét. E díjak minden esetben az adott bank és ügyfele által megállapodott – rendszerint a bankok kondíciós listájában meghirdetett – díjak, ugyanis nincsen a modellben a RB szabályai között az átutalás konkrét díjára vonatkozó kötelezően alkalmazandó összegű díj.
- A modell szintjén **nincs korlát az átutalandó euroösszegre** nézve. Az átutalható összegnek csupán technikai korlátja van, 999 999 999,99 eurónál nagyobb összeget a SEPA-modellben nem lehet átutalni. Ez az összeg a gyakorlatban valójában nem jelent korlátot az ügyfelek (végfelhasználók) számára, mivel átutalásaik zömmel kisösszegűek (retail), s mint ilyenek, az esetek túlnyomó többségében nem haladják meg az 50 ezer eurót.
- Az átutalás **végrehajtására maximum három banki munkanap** áll rendelkezésre a pénzforgalmi szolgáltatási irányelv vonatkozó előírása értelmében. A modell kialakítása során az is cél volt, hogy a tagállamonkénti és a tagállamok közötti átutalások rendkívül különböző időtartamát (napon belüli hazai és 2-3 hétig is eltartó tagállamok közötti) egységesítsék és különösen a tagállamok közötti átutalások terén, jelentősen lerövidítsék. Ugyanakkor kellően rugalmas is e szabály, mert lehetővé teszi, hogy azok az érintetti körök, amelyek arra képesek és szándékuk szerint ennél rövidebb időtartamon belül kívánják átutalásaikat lebonyolítani, akkor az elé akadályt nem állít a modell.
- **A modell és a fizetések feldolgozása egymástól elválik.** Ez azt jelenti, hogy a SEPA-ban bármely pénzügyi szolgáltató, aki csatlakozott a SEPA-modellhez, átutalásait elszámoltathatja bármely olyan SEPA-kompatibilis CSM-en keresztül, amelyhez az adott ügyletben partner bankja hozzákapcsolódott. A fizetési modelltől elválasztott – támogató, feldolgozó – infrastruktúra, az ügyletek feldolgozását, elszámolását és teljesítését biztosítja. A modellek az infrastruktúrára is fogalmaznak meg szabályokat, abban az értelemben, hogy a modell általános (pl. adatformára vonatkozó) szabályait nekik is alkalmazniuk, követniük kell (az elszámolóház nem változtathatja meg – például csonkíthatja meg – a kötelező adattartalmat a feldolgozás során, ha a SEPA-modellek szerinti tranzakciókat akarnak a segítségével végrehajtani). Ugyanakkor a SEPA-modellek kialakításánál alapelv volt, hogy bármilyen infrastruktúra képes legyen e követelményekhez alkalmazkodni (lásd 9. ábra), tehát a modell szerinti fizetések ötféle CSM szerint (lásd 3. ábra) végrehajthatók legyenek, azaz a modellek függetlenek legyenek az infrastruktúrától.

9. ábra

A modellek és az infrastruktúra szétválasztása

Forrás: Making SEPA a Reality (EPC066-06).

- Az **IBAN** és a **BIC** használata kötelező. Az átutalási modell kidolgozása során ugyancsak fontos szempont volt, hogy a bankok ügyfelei a lehető legkevesebb változtatást tapasztaljanak az addig használt átutalásokkal szemben. Mivel a nemzetileg használt számla- és bankazonosítók rendkívül változatosak, ezért a modellben ezeket egységes kódokra cserélik, a nemzetközi bankszámlaszámra és bankazonosító kódra. A számlavezető bankoknak gondoskodniuk kell arról, hogy ügyfeleik e kó-

dokat mielőbb megkapják tőlük és így ők is partnereiknek rendelkezésére bocsáthassák azokat, adott esetben. Azért, hogy az ügyfelek számára egyszerűbbé tegyék a kódok használatát, az EPC szakértői olyan adatbázis létrehozásán dolgoznak, amely az IBAN ismeretében automatikusan (és bizonyosan) rendelkezésre tudja bocsátani a kérdéses BIC-et.

- Átfogó szabályok vonatkoznak az ún. „R” műveletekre, az átutalások banki visszautasítására (reject) és visszafizetésére (returns). Visszautasításra akkor kerülhet sor, ha az átutalás kezdeményezője a modell által megkövetelt feltételeket nem vagy csak részben, illetőleg hibásan vagy tévesen teljesíti az indító bank felé. (Adott esetben az indító bank a problémák kiküszöbölésében rendelkezésre állhat ügyfelének. Például megadhatja a hiányzó kódot vagy segítségére lehet ügyfelének valamely hiányzó adat biztosításában.) Visszafizetésre az elszámolást és teljesítést követően a fogadó banknál kerülhet sor valamilyen – a RB által nevesített – jogcímen. Így, ha valamely az átutalást kísérő adat, pl. a kedvezményezett számlaszáma téves vagy a szóban forgó számla időközben megszűnt. Ekkor a fogadó bank azonos adattartalommal, az indítóbank által választott útvonalon (route) haladéktalanul visszaküldi a változatlan összeget.
- Üzenet szabványaként a UNIFI (ISO20022) XML-szabványt választották a modell készítői, tekintettel annak előnyös tulajdonságára, már eddig is széles körű alkalmazottságára (pl. SWIFT-üzenetek egyre szélesedő köre), és így abból következően a SEPA-modellek keretében történő alkalmazhatóságára. A szabvány adattartalma teljes körű és kellően általános is, így ennek köszönhetően adott célhoz egyszerűen meghatározható/k a megfelelő részadathalmaz(ok). E tulajdonság már – a core and basic – az alaptranzakcióknál jól kamatoztatható volt és további lehetőséget biztosít az értéknövelt, választható (AOS) szolgáltatások kifejlesztésekor is.
- A választott XML szabvány megfelelő, a tranzakciót kísérő egyéb – ún. remittance – információ továbbítására is alkalmas. A „remittance information” a fizetés alapjául szolgáló ügylet – azonosítására biztosít 140 karakternyi – akár strukturált akár strukturálatlan formában – helyet, ami jelentősen megkönnyítheti a kedvezményezett számára a számlaegyeztetést.
- A modell lehetővé teszi azon kívül, hogy a pénzügyi közvetítők (pl. bankok) közvetlenül vagy közvetítő révén – intermediary (bank), amely maga közvetlen tagja – csatlakozzanak. A hazai 12 hitelintézet kivétel nélkül ezt az utóbbi módját választotta az átutalási modellhez történő csatlakozásnak. Az EPC és az EBA honlapján megtalálható az a nyilvántartás, amely havi frissítéssel tartalmazza a SEPA-átutalási modellhez csatlakozottak listáját – függetlenül attól, hogy az adott résztvevő közvetlen vagy közvetett módon csatlakozott.

4.2. A SEPA-BESZEDÉSI MODELL

A **SEPA-beszedés** (SEPA direct debit scheme – SDD) olyan bankközi fizetési modell, amely az euróban denominált beszédések közös szabály- és eljárásrendszerét írja elő. A modell közös szolgáltatási szintet határoz meg, valamint azt az időkeretet, amelyen belül a részt vevő pénzügyi intézményeknek legalább adós banki szerepben el kell tudni járniuk. **Ebben a modellben a fizető közvetlenül a jogosultnak (kedvezményezettnek) ad felhatalmazást a beszedésre.**

A beszédést a jogosult kezdeményezi bankja közreműködésével a kötelezett és a jogosult közötti megállapodás alapján. E fizetési módot leggyakrabban a rendszeresen ismétlődő fizetések körében – pl.: a közüzemi számlák kiegyenlítésére – a kötelezett előzetes felhatalmazása alapján használják (Magyarországon „csoportos beszedés” az elnevezése). A direct debitet, azaz a beszédést egyszeri fizetésekkor is választhatják az ügyfelek. Ebben az utóbbi esetben minden egyes beszedéshez külön-külön kell beszerezni a kötelezettől az adott beszedésre vonatkozó felhatalmazását.

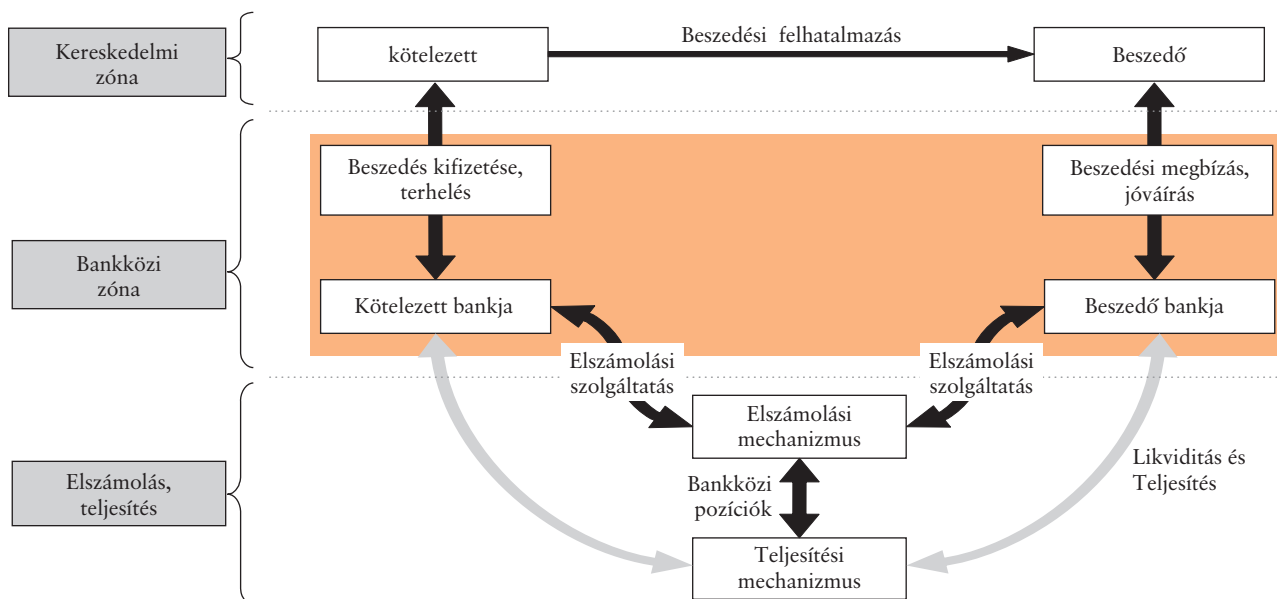
A közös szabályok lehetővé teszik a hozzá csatlakozó pénzforgalmi szolgáltatást nyújtók részére, hogy az alapszolgáltatások esetén azonos színvonalú szolgáltatást nyújtsanak előre meghatározott időkereten belül. A SEPA-beszedésre vonatkozó szabályokat az EPC az ún. „SDD Rulebook”-ban, a beszédésekre vonatkozó szabálykönyvben hozta nyilvánosságra.

A SEPA-beszedés (közvetlen terhelés) szereplői és folyamata a háromszintű modellben

Ebben a modellben a felhatalmazást a beszedő kapja és tartja nyilván. A felhatalmazás az adós aláírásával ellátott dokumentum, amely egyfelől felhatalmazza a beszedőt a szóban forgó összeg beszedésére másfelől saját bankjának is engedélyt ad arra, hogy az adott beszedési igénynek eleget tegyen. A felhatalmazást megtestesítő dokumentum mind papíros, mind elekt-

10. ábra

A SEPA-beszedés szereplői és folyamata a háromszintű modellben

ronikus formában kibocsátható és az utolsó beszedést követően 36 hónappal veszti érvényét. A beszedő 14 nappal a beszedés megkezdése előtt köteles előzetesen értesíteni az adóst, hacsak a felek ettől eltérően nem állapodtak meg. Az előzetes értesítés tartalmazza a beszedés esedékességét és az összeget. Előzetes értesítés lehet a kereskedelmi számla vagy egy megállapodás, amely rögzíti a beszedés feltételeit. Az előzetes értesítést csak egyszer kell elküldenie a beszedőnek akkor is, ha ismétlődő fizetésekről van szó.

A hasonló célt szolgáló hazai csoportos beszedés esetén viszont követelmény, hogy a kötelezett bankja közvetlenül a kötelezettől kapjon írásos felhatalmazást.

A felhatalmazás benyújtásának szereplők közötti „útja” tehát lényeges különbséget mutat a kétfajta beszedési modellben.

A SEPA-beszedés felhatalmazás kezelése egyszerűbb a csoportos beszedésénél, átfutási ideje rövidebb. A beszedő és a kötelezett bankja közötti láncban a felhatalmazásra vonatkozó adatok a fizetési üzenetekhez csatoltan kerülnek továbbításra, nincs külön felhatalmazási üzenetfolyam.

A SEPA-beszedés esetében a kötelezett bankja számára a beszedések feletti kontrollt több szabály biztosítja. A rendszeres beszedés első alkalmazása, illetve az egyszeri beszedési ügyletek előtt a konstrukció korai benyújtást követel meg.

A SEPA-beszedési modell általános jellemzői:

- A SEPA-beszedési modell a SEPA teljes területén alkalmazható.
- Alkalmas mind egyszeri, mind visszatérő fizetések beszedésekor.
- Az ügylet végrehajtására első alkalommal 5 nap, minden további alkalommal 2 nap áll a közvetítőrendszer rendelkezésére.
- A modell – hasonlóan az átutalások modelljéhez – elvállalja a feldolgozást végző infrastruktúrától.
- Az IBAN és a BIC használata a fizetési mód alkalmazásakor is kötelező.
- Az ún. „R”-műveletekre (reject, return és refund, azaz a banki visszautasítás, az összeg visszaszedése és a kedvezményezett általi visszatérítése) átfogó szabályozás vonatkozik.

A SEPA-beszedési modell indulása – főként a PSD, a tervezetthez képest későbbi, 2007 év végi elfogadása miatt – a tagállamokban történő implementálására vonatkozó határidő, 2009. november elseje. Megemlítjük, hogy a modell továbbfejlesztése, a vállalkozások közötti (Business-to-Business, B2B) beszedési modell indulása ugyancsak erre az időpontra várható.

Ez utóbbi beszédési modell sajátja többek között, hogy a modellben nem vehet részt banki ügyfélként más, csak vállalkozás, tehát magánszemély részére e szolgáltatást a bankok nem nyújtják. A modellt kifejezetten abból a célból fejlesztették ki, hogy a vállalkozások gördülékeny üzletmenetét segítsék elő, az alapügylethez kapcsolt gyors és biztonságos pénzügyi lebonyolítást, azaz beszédést biztosítva.

5. A SEPA-modellek és az ügyfelek

A modellek kifejlesztése során fontos szempont volt az, hogy könnyen használható legyen, túlzottan sok új elemet, adatot ne kelljen az ügyfeleknek megadnia azokhoz a megbízásokhoz képest, amiket korábban használtak, azaz fogyasztói szokásaikon a lehető legkevesebbet kelljen változtatniuk a sikeres használathoz. A legfontosabb ilyen új elemek a nemzetközi bankszámlaszám, az IBAN és bankkód, a BIC. Az ügyfeleknek ezeket az adataikat meg kell szerezniük bankjuktól és el kell látni vele üzleti partnereiket is ahhoz, hogy SEPA-fizetéseket tudjanak végrehajtani. Az is elengedhetetlen, hogy az ügyfelek tudják azt, vajon saját bankjuk és partnerük bankja is csatlakozott-e az adott modellhez. Ez utóbbi megállapítása sok esetben egyszerűen nem is lehetséges, mivel a bankok számára a modellben történő részvétel nem jár azzal a kötelezettséggel, hogy a SEPA-átutalási és -beszedési termékeiket külön meghirdessék, azaz üzleti feltételeikben vagy kondíciós listáikban önálló termékként jelezzék őket. Annak tényét, hogy egy bank résztvevője-e a már működő SEPA-modellnek az ügyfél azért többféleképpen is megállapíthatja. A legegyszerűbb, ha rákérdez a bankjánál annak SEPA-modellbeli tagságára vagy felkeresi akár az EPC akár az EBA honlapját, amelyeken megtalálhatja a modellben részt vevő bankok mindenkor listáját.

A modelleknek ki kell emelni azt a tulajdonságát, hogy az ügyfelek részére kifejezetten előnyös lehet az, hogy a pontosan megadott megbízás lebonyolítási ideje maximált, így a már működő átutalási modell keretében 3 banki munkanapot vehet igénybe. A modellnek ez a tulajdonsága az ügyfelek részére pontosabb, hatékonyabb likviditáskezelést tehet lehetővé, mint korábban, ami gazdálkodásukra nézve is előnyös.

A SEPA-átutalási modell január 28-i indulása óta nem minden a modellben résztvevő bank bocsátott ki SEPA-tájékoztatót és/vagy ügyfélútmutatót, mondván, hogy – az alapvető kódok megléte esetén, azoknak a bankkal való közlését követően – az ügyfél számára teljesen lényegtelen, hogy milyen üzenetszabványok és infrastruktúra használatával teljesül megbízásuk, ha szolgáltatás egyéb feltételeiben – pl. díjában – nincs változás vagy esetleg még olcsóbb is, mint korábban. A bankok ún. best effort alapon azt a gyakorlatot követik, hogy indító bankként, ha minden adat rendelkezésükre áll, akkor SEPA-átutalásként hajtják végre a megbízást. Ezt a tényt pedig a tranzakciós értesítőkben, számlakivonatokban közlik, hasonlóan eljárva fogadó bankként, ha ügyfelük részére SEPA-átutalás érkezett.

A SEPA tehát az ügyfelek számára kettős hatással jár. Egyfelől alkalmazkodási kényszert jelent számukra, amely folyamatban el kell sajátítaniuk a SEPA eszköztárat, meg kell tanulniuk az új fizetési modellek hatékony használatát. Másfelől csak ennek az alkalmazkodási folyamatnak az eredményeképpen juthatnak hozzá azokhoz az előnyökhöz, amiket a SEPA biztosít számukra.

Minden ügyfél számára – legyen természetes személy, vállalkozás vagy pénzügyeket lebonyolító közintézmény – egyértelmű előnyként jelentkezik, hogy eurofizetéseik lebonyolításához elegendő egyetlen bankszámla fenntartása. Mi több, ez a bankszámla hosszú távon bármely, az EU területén lévő bankban megnyitható és terhére vagy javára a SEPA-modellek és -keretek által egységes átutalási, beszedési és kártyás műveleteket bárkivel szemben (bármilyen címzett terhére vagy javára) végezhető.

A pénzforgalmi szolgáltatók az alapul fekvő egységes elszámolási és teljesítési szolgáltatást biztosító infrastruktúra támogatását élvezhetik, miáltal minden ügyfél egymás számára elérhetővé válik.

Az azonos szabványok alapján végzett egyre nagyobb tömegű pénzforgalmi műveletek a méretgazdaságosság és a hálózati hatás révén további előnyöket biztosítanak az ügyfelek számára a tranzakciós díjak várható csökkenése folytán.

Az egyetlen számla minden számlatulajdonos számára áttekinthető, hatékony pénzgazdálkodást és likviditáskezelést fog biztosítani.

A tranzakciók tárgyát képező összegek teljes értékben kerülnek a számlákon jóváírásra, a partnerek mindegyikének csak saját szolgáltatójának a díját kell fizetnie. Az ügyletek transzparenssebbé válnak.

A bankkártyák használata még hatékonyabbá válik az által, hogy elegendő lesz egyetlen bankkártya birtoklása, hiszen a kártyamodellek közötti átjárhatóság megvalósulása esetén a teljes elfogadói hálózat rendelkezésre áll bármilyen kártyamárka ese-

tén. Ez azzal az előnnyel is jár, hogy csökkenti a készpénz iránti igényt és így kiküszöböli, de legalábbis csökkenti a készpénztartással járó költségeket és kockázatokat.

A pénzforgalmi szolgáltatások teljes elektronizációja, a tranzakciók végponttól végpontig történő automatizálását teszi lehetővé, ami az ügyfelek részére élőmunka-megtakarítással is jár.

Az eSEPA-ban az elektronizáció és az automatizáció, kiegészítve a reájuk épülő előzetes és utólagos elektronikus szolgáltatásokkal – mint pl.; az elektronikus számlázás és elektronikus számlaegyeztetés – még teljesebbé, praktikusabbá és hatékonyabbá tehetik az euro pénzforgalmi szolgáltatásokat.

Az előnyökért az ügyfeleknek részben fel kell adniuk jelenlegi fizetési szokásaikat. Meg kell tanulniuk a SEPA-eszköztár, illetve az alkalmazott szabványok szerinti kommunikációt. Ez azt jelenti, hogy rendelkezniük kell, illetve be kell szerezniük az átutalási és beszedési megbízásokhoz partnereik nemzetközi számlaszámaikat – IBAN – és számlavezető bankjaik BIC-kódjait.

A végponttól végpontig automatizált ügyletfeldolgozás érdekében az ügyfeleknek (elsősorban a vállalatoknak) saját rendszereiket is alkalmassá érdemes tenni a SEPA-tranzakciókra, amely fejlesztéseket, illetve befektetéseket igényelhet az ő szintjükön is.

Az állami intézmények, mint ügyfelek – kormányok és a közigazgatás – számára saját – pl. nyugdíj- és járulékfizetések, adóbeszedés és -visszatérítés jogcímén lebonyolódó – nagy volumenű pénzforgalmuk számára is komoly előnyöket biztosítanak az új, hatékonyabb fizetési modellek, elsősorban a mérethatékonyág érvényesülése miatt. Ezek az állami intézmények és a jelentős pénzforgalommal rendelkező nagyvállalkozások jó példájukkal – ún. early adapterként – segíthetik a gazdaság többi szereplője számára a minél hamarabbi migrációt, a folyamat visszafordíthatatlanságát biztosító kritikus tranzakciós volumen mielőbbi elérését. E modellek használatbavételének következményeként – lévén a közsféra nagyfelhasználója a pénzforgalmi szolgáltatásoknak – a méretgazdaságosság következtében jelentős megtakarításokat és hatékonyságjavulást érhetnek el pénzforgalmukban akár már rövid távon is.

6. A SEPA-modellek és Magyarország

A magyar vonatkozások és a Magyarországgal szembeni elvárások

Magyarország még nem tagja az euroövezetnek, viszont az EU jelenleg 27 tagállamának egyike 2004. május elseje óta. Az EU-tagság Magyarország esetében azt jelenti, hogy kötelezettséget vállalt az euro bevezetésére, amint ez gazdaságpolitikai szempontból lehetővé válik, így várható, hogy az euro hazai fizetőeszközként fog szolgálni középtávon már Magyarországon is.

Mint fent bemutattuk, a SEPA-modellek bevezetése és használata még az eurozónában sem jogszabályi kötelezettsége az érintetteknek. Motivációjuk sokkal inkább hatósági elvárásokon, valamint a saját iparági önszerveződésükön alapul. Bár az elvárás a külső (az eurót még nem bevezető) SEPA-beli országokkal (pontosabban azok pénzforgalmi szereplőivel) szemben is létezik, ez természetesen sokkal kevésbé konkrét, mint az eurozónabeli társaikkal szemben megfogalmazottak. Így tehát kimondható, hogy a gyors migrációra, azaz **a SEPA-modellek átvételére és használatára vonatkozó jogi vagy egyéb kemény hatósági követelmények a magyar érintettekkel szemben még euro pénzforgalmuk tekintetében sincsenek.** Mindazonáltal a magyar érintettek a végállapotot tekintve ugyanolyan helyzetben vannak, mint az eurozóna stakeholderei, hiszen az euro majdani bevezetésével nagy valószínűséggel Magyarországnak már egy olyan állapotában kell az eurozóna pénzforgalmába integrálódnia, amely a jelenlegi EPC-tervek szerint 100%-ban a SEPA-fizetési modelleken alapul. Következésképpen a magyar érintettek elemi érdeke a SEPA-kompatibilitásuk megteremtése és fenntartása, valamint a SEPA-ról való gondolkodás folyamatos nyomon követése, sőt az erről folyó diskurzusban való részvétel.⁷

Magyarország hazai pénzforgalma a hazai fizetőeszközön, a forinton alapszik, bár jogszabály nem tiltja, hogy belföldi ügyletek teljesítése más pénznemben is történhessen, így pl. euróban, ha a felek ebben kölcsönösen megegyeznek. A hazai (rezidens) ügyfelek nemzetközi – azaz határon átnyúló – pénzforgalmának jelentős része euróban bonyolódik le. Így a hazai bankoknak nemzetközi kapcsolataikban is arra kellett felkészülniük, hogy 2008. január 28-tól, a SEPA-átutalási modell gyakorlati alkalmazásának kezdetétől, az euroövezet tagállamainak több mint 4000 pénzforgalmi szolgáltatója már megkezdte az új SEPA-fizetési modellek közül a SEPA-átutalási modell gyakorlati használatát. Tehát ettől az időponttól, legkevesebb a határon átnyúló, Magyarországra irányuló fizetések esetén már fogadókésznek kellett (volt érdemes) lennie azoknak a hazai hitelintézeteknek, amelyeknek ügyfélköre ilyen átutalásoknak potenciálisan kedvezményezettje.

A továbbiakban azokat a tapasztalatokat összegezzük, amelyeket a jegybank szakértői a hazai SEPA-bankok pénzforgalmi vezetőivel és szakembereivel folytatott interjúk során a bankok csatlakozására, a használt infrastruktúrára, az SCT-re épülő termékeikre és szolgáltatásaikra, a velük kapcsolatos ügyfél-tájékoztatásra és forgalmi tapasztalataira továbbá a SEPA-ra vonatkozó jövőbeli – új modellekkel és az euro bevezetése előtti, a SEPA-modellek forint forgalomban alkalmazhatóságára – vonatkozó elképzeléseire feltett kérdésekre válaszoltak.

Csatlakozás a SEPA-átutalási modellhez

A SEPA-átutalási modellhez ez ideig⁸ 12 hazai hitelintézet csatlakozott. A bankok mindegyike a csatlakozási dokumentumok⁹ **önkéntes** benyújtásával azt vállalta, hogy a SEPA-átutalások terén fogadó bankként már a modell gyakorlati indításának napjától, 2008. január 28-tól vagy azt követően, csatlakozása napjától rendelkezésre áll ügyfelei részére. Küldő bankként pedig az EPC- – a Bizottság valamint az EKB által is támogatott – elvárásoknak megfelelően legkésőbb 2008 végig megteremti azt a képességet és annak lehetőségét, hogy ügyfelei részére SEPA-átutalásokat indítson is.¹⁰

⁷ A tágabb értelemben vett SEPA-kezdeményezés első pillére, a PSD minden tagállamra és devizára – tehát nem csak az eurozóna tagállamaira és az euróra nézve – általános, egységes jogi kereteket teremt, szabályait alkalmazni kell majd – legkésőbb 2009 novemberétől – a meglévő nemzeti pénzforgalomban elfogadott pénzforgalmi termékekre és szolgáltatásokra is, azaz nem csak a SEPA-modellek révén lebonyolódó pénzforgalomra. A SEPA-kezdeményezés ezen eleme, tehát természetesen kötelező a magyar szereplőkre nézve is az euro bevezetésének dátumától függetlenül.

⁸ A kiadvány 2008 nyarán készült.

⁹ A csatlakozási folyamatot az ún. NASO (National Adherence Support Organisation) segíti Magyarországon is. Ez, a Magyar SEPA Egyesület keretében működő szervezeti egység támogatja a csatlakozni kívánó bankot abban, hogy az ún. Adherence Packet időben és megfelelő módon nyújtsa be az EPC-hez.

¹⁰ Az SCT-modell indításakor a csatlakozó, európai viszonyok közepette kis forgalmú bankoknak elegendő volt azt deklarálniuk, hogy küldő oldali kapacitásukat 2008 végig alakítják ki. Ezzel a részleges „felmentéssel” az volt cél, hogy minél előbb minél nagyobb számú pénzforgalmi szolgáltató csatlakozzzék a modellhez, ezzel is elősegítendő a migrációs folyamat visszafordíthatatlanságához szükséges kritikus tranzakciószám elérését.

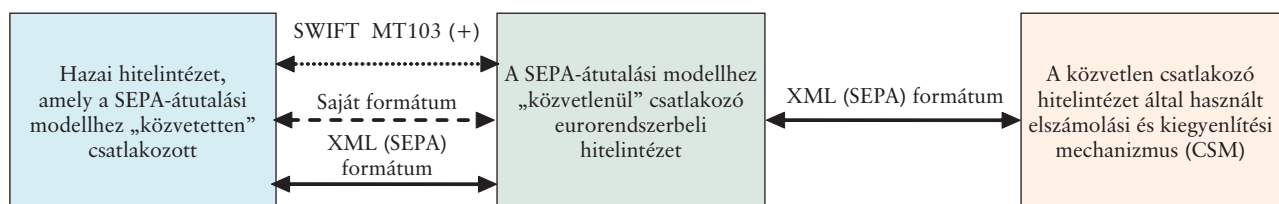
Mind a tizenkét hazai bankról egyöntetűen elmondható, hogy a modellhez nem közvetlenül, hanem közvetve csatlakoztak, vagy anyaintézetük, vagy valamely – a modell indulását megelőzően – levelező, egyébként a modellhez közvetlenül csatlakozott más – főleg német székhelyű – nagybankok révén.

A csatlakozásnak ez a módja a gyakorlatban azt jelentette, illetve jelenti, hogy a hazai bankoktól a modellben közvetlenül részt vevő levelező bankokhoz, és e levelező bankoktól a közöttük lévő megegyezés szerinti adatformában jutnak el a fizetési üzenetek, míg a levelező bankoktól a címzett levelező bankjaig természetesen a modell adatszabványokra vonatkozó szabályait már alkalmazni kell. Természetesen az ügyfél érintő a modellben meghatározott szabályoknak (pl. 3 banki munkanap alatti teljesítés) minden csatlakozónak, így a magyar bankoknak is meg kell felelniük az ügyfelekkel szemben.

A hazai bankok, jellemzően – az egyébként is e célra használt – SWIFT (MT103 vagy MT103+) üzenetekkel vagy az anyaintézmény belső saját kommunikációs rendszerén küldik, illetve fogadják az SCT-tranzakciókhoz kapcsolódó fizetési üzeneteket. Ezeket a levelező bank (aki legtöbbször az anyabank) alakítja át, vagy fordítja vissza az előírt szabvány szerinti adatformátumra, illetve abból (ISO20022 szabvány szerinti XML-formátum) saját rendszerében, majd a címzettől függően a megfelelő CSM-be továbbítja, vagy bejövő tétel esetén onnan fogadja.¹¹ Vannak azonban már olyan itthoni bankok is, amelyek a saját rendszerükben végzik el a SEPA-átutalási modell szerinti adatformába való átalakítást (ISO20022 szabvány szerinti XML-formátumba öntést) és így továbbítják levelező bankjuk felé a SEPA-átutalási üzeneteket.

11. ábra

A modellhez közvetetten csatlakozó bankok kommunikációja a közvetlen csatlakozó bankkal

Az átutalások elszámolása és teljesítése a modellhez közvetlenül csatlakozott bankok révén az általuk választott CSM-nél és/vagy CSM-eknél történik; PE-ACH-ben vagy SEPA-compliant helyi, esetleg regionális elszámolóházban. De arra is van példa, hogy a nagy, páneurópai kiterjedésű bankok központi egységei csoporton belül CSM-ekként is működnek. A közvetlenül csatlakozott bankok és az általuk használt CSM és/vagy CSM-ek között csak XML-formátumú üzenetáramlás folyhat SCT átutaláskor.

A magyar bankok által küldött és fogadott SEPA-fizetések lebonyolítási struktúrája a kötelező adatszabványokat és adattartalommal rejlő részletektől eltekintve lényegesen nem különbözik az eddigi „sima” euroátutalások lebonyolításától. Több hazai bank jelezte, hogy sima euroátutalásoknál is jellemzően már korábban is megfelelt a modellben előírt ügyfél szintű (pl. 3 banki munkanap alatti teljesítés) követelményeknek. Éppen ezért az ügyfelek érdemi változást jellemzően nem érzékelnek a SEPA-átutalási modell szerinti lebonyolítás esetében sem.

SEPA-termékek és -szolgáltatások

A 12 csatlakozó hazai bank közül már több mint a fele áll mindkét oldalon – fogadó és indító bankként is – ügyfelei rendelkezésére. Természetesen 2008 végére minden, még csak fogadó banknak meg kell felelnie a küldő bankokra vonatkozó követelménynek.

Az érintett bankok, illetve anyabankjaik megfontolásaik alapján más és más SEPA-stratégiát választottak, így a hazai leánybankok annak megfelelően dolgozták ki, vették fel vagy sem termékeik, illetve szolgáltatásaik meghirdetett kínálatába a SEPA-átutalást. Ez utóbbival még egyszer fontos hangsúlyozni, hogy a modell szabálykönyve nem tartalmaz olyan elvárás, miszerint az SCT-termékeket külön termékként meg kell hirdetni az ügyfelek felé.

¹¹ Ami tehát a fentieknek megfelelően lehet egy páneurópai vagy nemzeti elszámolóház, bankcsoporton belüli elszámolás, vagy akár további levelező banki kapcsolat is. A legjellemzőbb az EBA STEP2 páneurópai elszámolóház használata.

Ezért fordul elő, hogy egyes bankok üzleti feltételei vagy kondíciós listája egyértelműen nevesítve tartalmazzák a SEPA-átutalást a devizaforgalmi és kapcsolódó számlavezetési szolgáltatásaik között, míg másokéi nem tesznek megkülönböztetést és a SEPA-átutalást külön termékként meg sem nevezik. Vannak olyan bankok is, amelyek ugyan az SCT-eljárásra építettek fel egy fizetési terméket és azt külön is hirdetik, de az ügyfelek felé nem a „SEPA-átutalás” elnevezést használják, hanem az általuk jónak látott (márka)névvel illetik azt.

Azon csatlakozó bankok, amelyek külön termékként nem hirdették meg a SEPA-átutalást, lényegében szabadon dönthetnek arról, hogy a lebonyolítás tekintetében ezt a modellt választják-e vagy sem. Jellemzően e döntést az alapján hozzák meg, hogy rendelkezésre áll-e minden feltétel (pl. címzett is a modellhez csatlakozott banknál vezeti számláját, a küldő ügyfél megadta-e a BIC-et is az IBAN mellett stb.) a modell szerinti lebonyolításhoz.

Az ügyfelek tájékoztatása

Az új, SEPA-termékek bevezetéséről több hazai bank készített nyilvános banki tájékoztatókat, melyek általában kellően részletes információkkal látják el az ügyfeleket. Az ügyfelek tájékoztatása az egyes tranzakciók tekintetében, jellemzően a banki értesítőkből, kivonatokban történik úgy, hogy a bankok külön feltüntetik a SEPA-tételeket.

Díjak

A SEPA-átutalásokkal kapcsolatos díjak bankról bankra eltérőek, függetlenül attól, hogy az üzleti feltételeikben vagy a kondíciós listáikban meghirdetették-e vagy sem. Elmondható velük kapcsolatban, hogy általában megegyeznek vagy kedvezőbbek, mint az adott bank által alkalmazott általános devizaforgalmi vagy nem SEPA eurotranzakciós díjak. Ez a megállapítás vonatkozik mind a jóváírásakor mind terheléskor alkalmazott díjtételekre.

Visszautasított és visszautalt tételek, ügyfél-reklamációk

A gyakorlatban visszautasított vagy visszautalt tétel csak elvétve, egy-két esetben fordult elő. Ezekkor a bankok e kivételes eseteket – jóllehet a SEPA-modell erre vonatkozó műveleteket tartalmaz – még hagyományos módon, azon kívül oldották meg.

Reklamációs esetek, amelyek a díjakra vagy teljesítési időre vonatkoztak, a kapott tájékoztatás szerint nem fordultak elő.

Az ügyfelek tájékozottsága

A megkérdezett bankok gyakorlatilag kivétel nélkül úgy látták, hogy az ügyfelek oldaláról nincs jelentős tudatosság a SEPA-tranzakciók (jelenleg még csak az átutalás) iránt, a legtöbben nem hallottak róla, illetve nem érzékelnek jelentős különbséget a modell szerinti fizetések és az egyéb fizetések között.¹²

Érdeemesnek találták a bankok kiemelni a SEPA-átutalások adattartalmával összefüggésben azt a tapasztalatukat, hogy küldő bankként sem érintik ügyfeleiket rendkívüli újdonságként a SEPA-átutalásokhoz nélkülözhetetlen IBAN- és BIC-kódok kötelező használata, mivel a nemzetközi forgalomban azokat már 2002 óta megkövetelik tőlük, így nem ismeretlen számukra a két kód szerepe, illetve nélkülözhetetlensége.

Hazai SEPA-átutalási forgalom 2008 első félévében

A hazai és nemzetközi SEPA-tranzakciók volumenére vonatkozóan még viszonylag kevés adat áll rendelkezésre. Az MNB számára a megkérdezett csatlakozó bankok becslései, valamint az EKB által az eurozónabeli tagállamoktól és az EBA STEP2 rendszerére vonatkozó adatok állnak rendelkezésre.

Az EKB adatai szerint az eurozónabeli bankok teljes euroátutalási forgalmának a tranzakciószám szerint április, május és június hónapokban 0,4%, 0,6% és 0,9 %-át tették ki az SCT-modellnek megfelelő átutalások. A hazai 12 banktól kapott becslült ada-

¹² Ez a tapasztalat általános az eurozóna egészében is, a SEPA-tudatosság, lévén, hogy a modellek leginkább a bankközi térre vonatkozóan határoznak meg szabályokat, meglehetősen alacsony. Az EPC és az Eurorendszer külön kommunikációs stratégiával igyekszik az ügyfelek tájékozottságát növelni e tekintetben.

tok alapján ez a szám hazai bankok esetében lényegesen nagyobb, kb. 10-20% közé tehető. Az MNB számára rendelkezésre áll az EKB által rendelkezésére bocsátott aránybecslés is a magyar forgalom vonatkozásában, amely a nemzetközi átutalások esetén leginkább használt EBA STEP2 (SCT) kisösszegű fizetési rendszeren keresztül lebonyolított tranzakciószámot mutatja. Ez alapján a Magyarországról indított vagy oda érkező, STEP2-ben elszámolt SEPA-átutalások aránya az összes STEP2 rendszerben lebonyolított, hazánkba küldött euro-tranzakcióban április, május és június hónapban rendre 32%, 47% és 44% volt. Ezen aránybecslés azonban vélhetően jelentősen felfelé torzít, hiszen még a nevezőként használt összes STEP2-es sima euroátutalást sem tartalmazza teljes mértékben, továbbá nem természetesen nem tartalmazza az egyéb CSM-en keresztül lebonyolított sima euro és SEPA-fizetéseket. Ezért a jelenlegi legjobb becslés a magyar bankok által adott 10 és 20% közé tehető arány.

Érdekes tény, hogy jelenleg Magyarország teljes – belföldi és határon átmenő – euro-pénzforgalmának jelentősen nagyobb hányadát teszik ki a SEPA formátumú átutalások, mint az eurozónán belüli tagállamokban. Ennek magyarázata az, hogy érzékelhetően a SEPA-átutalás alkalmazása az egyébként is jellemzően több manuális elemet tartalmazó nemzetközi (határon átmenő) euroutalásoknál kezdett el terjedni, és – amint az az EKB becsléséből kiderül – az eurozóna volumenének 97-98%-át kiadó belföldi (tagállamokon belüli) átutalások esetében nem, vagy legalábbis érezhetően nem. Mivel a hazai euroátutalások kivétel nélkül határon átmenővel ekvivalensek a lebonyolítás szempontjából,¹³ ezért a hazai arányszámok csak a fenti jelenség miatt haladják meg lényegesen az eurozónára vonatkozó arányt. Ez felveti annak a veszélyét, amire már az korábban az EKB is felhívta a figyelmet, nevezetesen, hogy a SEPA-modellek használat ún. mini-SEPA-ként csak a határon átmenő euro-pénzforgalomban terjed el, míg a belföldit nem tudja meghódítani. Természetesen mind a hatóságok, mind az EPC-t és a projektet életre hívó bankok elkötelezték a belföldi forgalom migrálásában is, a fentiek fényében érthető, hogy ez lassabban megy.

A SEPA-modellek és a belföldi forintfizetési forgalom

A SEPA-modellek és a hazai fizetési forgalomban használt fizetési módok felsorolását és egyben rövid összehasonlítását adja az 1. és 2. táblázat, amelyekben összefoglaltuk, mely átutalási és beszedési típusokat érinti, és melyeket nem a SEPA-átutalási és -beszedési modellek bevezetése Magyarországon. Az 1. táblázat az átutalásra, a 2. táblázat a beszedésre vonatkozó jellemzőket emeli ki.

A hazai bankok jelentős euróban lebonyolított pénzforgalmuk révén, valamint anyabankjaikon keresztül jellemzően szorosan figyelemmel kísérik a szűkebb értelemben vett SEPA-projekt előrehaladását, fejleményeit. Nyilvánvaló, hogy az anyabankkal rendelkező hazai bankok a SEPA-modellekkel kapcsolatos stratégiájukban nem függetleníthetik magukat az anyabankjaik által megszabott iránytól.

A hazai belföldi pénzforgalomban az euro bevezetéséig terjedő időszakra vonatkozóan a SEPA-modellek forint pénzforgalomban való esetleges használata merülhet fel kérdésként. Ennek előnye az lehetne, hogy nagyban megkönnyítené az euro bevezetését, valamint azt követően az euro pénzforgalomba való mélyebb integrálódást. További nagyon fontos előny, hogy a pénzforgalmi szereplők pénzforgalmi tevékenységével kapcsolatos indokolatlan többletfejlesztéseit meg lehetne előzni ezzel, hiszen nem kerülne sor olyan fejlesztésekre, amelyek az euro bevezetése után okafogyottá válnának. A SEPA-modellek hazai alkalmazásának hátránya természetesen a már rövidebb távon jelentkező fejlesztési igények lehetnek. E döntést – melyet a bankközösségnek kell meghoznia – nehezíti az euro hazai bevezetésének dátumával kapcsolatos bizonytalanság is.

Az átutalás esetében a SEPA-átutalás és a jelenleg alkalmazott belföldi (BKR-ben rendszeresített) forintátutalás összehasonlítása leginkább csak a kötelező adattartalom, illetve adatforma szabvány tekintetében releváns, hiszen az egyéb szabályok teljesítése vagy természetes (pl. max 3 banki munkanap), vagy a belföldi hazai forgalomban értelmezhetetlen (pl. infrastruktúrától való függetlenség). A két modellt a fenti szempontból összevetve azt látjuk, hogy az adattartalom tekintetében jelentős különbség nincs, talán csak az IBAN és BIC használata jelentene (nem lebecsülendő) érdemi változtatást. Az adatforma tekintetében a GIRO formátumot helyettesíteni kell a UNIFI (ISO 20022) XML szabvány szerinti formátummal. Megoldandó lenne természetesen a modell által szintén szabványosított visszaküldés, valamint visszautasítások („return” és „reject”) üzenetek bevezetése is.

¹³ Függetlenül attól, hogy egy Magyarországról indított euroátutalás címzettje magyar vagy külföldi bankban vezeti számláját (jogi szempontból az előbbi belföldi az utóbbi határon átmenőnek minősül), a lebonyolításra használt eljárások megegyeznek, hiszen nincs hazai euroelszámolás v. -kiegyenlítés a magyar bankok között, következésképpen azok minden euroátutalást külföldi levelezőbankjaikon keresztül bonyolítanak le. Ezért tartalmát tekintve minden hazai euroátutalás gyakorlatilag határon átmenő. Mivel az SCT éppen a határon átmenő fizetéseknél hozhat jelentős előnyöket a bankoknak, ezért ebben a szegmensben terjed a leggyorsabban használata.

1. táblázat

A jelenlegi hazai pénzforgalmi instrumentumok és az SCT

	Jelenlegi magyarországi pénzforgalmi instrumentumok	SEPA pénzforgalmi instrumentumok	Megjegyzések
Forint	Giro-átutalás	a SEPA hatókörén kívül esnek	A forintfizetési forgalomra a SEPA bevezetése rövid távon nincs kihatással, de az euro magyarországi bevezetését megelőzően szükségessé válhat a forint fizetések lebonyolítási mechanizmusait közelíteni a SEPA-moddal. Ezen fizetési ügyletek egységesen külföldi pénzintézetekkel létesített számlakapcsolatokon keresztül kerülnek lebonyolításra, illetve elszámolásra.
	VIBER-átutalás	a SEPA hatókörén kívül esnek	
	Egyéb papíralapú instrumentumok (csekk, készpénzáttutalási utalvány, stb.)	a SEPA hatókörén kívül esnek	
	Forintátutalás külföldi viszonylatban	a SEPA hatókörén kívül esnek	
Euro	Euroátutalás belföldi viszonylatban	SEPA Credit Transfer (SEPA-átutalás)	Ezen fizetési ügyletek egységesen külföldi pénzintézetekkel létesített számlakapcsolatokon keresztül kerülnek lebonyolításra, illetve elszámolásra.
	a SEPA előírásainak megfelelő euroátutalás más EU-tagállamok, valamint Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc viszonylatában		
	a SEPA előírásainak nem megfelelő, valamint egyéb viszonylatban lebonyolított euroátutalások	a SEPA hatókörén kívül esnek	
Egyéb	Belföldi viszonylatban, egyéb devizában bonyolított átutalás	a SEPA hatókörén kívül esnek	
	Külföldi viszonylatban, egyéb devizában bonyolított átutalás	a SEPA hatókörén kívül esnek	

Forrás: Magyarország Nemzeti SEPA Terve, 13. o.

2. táblázat

A jelenlegi hazai beszedési instrumentumok és az SDD

	Magyarországi pénzforgalmi instrumentumok	SEPA pénzforgalmi instrumentumok
Euro	Eurobeszedés EU-n belüli viszonylatban	SEPA-beszedés (SEPA Direct Debit)
	Eurobeszedés belföldi viszonylatban	SEPA-beszedés (SEPA Direct Debit)
Forint	Csoportos beszedés	a SEPA hatókörén kívül esnek
	Azonnali beszedés	a SEPA hatókörén kívül esnek
	Határidős beszedés	a SEPA hatókörén kívül esnek
	Okmányos beszedés	a SEPA hatókörén kívül esnek
	Csekkbeszedés	a SEPA hatókörén kívül esnek
Egyéb	Okmányos beszedés euróban SEPA-országokban	a SEPA hatókörén kívül esnek
	Okmányos beszedés euróban belföldön	a SEPA hatókörén kívül esnek
	Okmányos beszedés egyéb országok viszonylatában euróban és más pénznemekben	a SEPA hatókörén kívül esnek

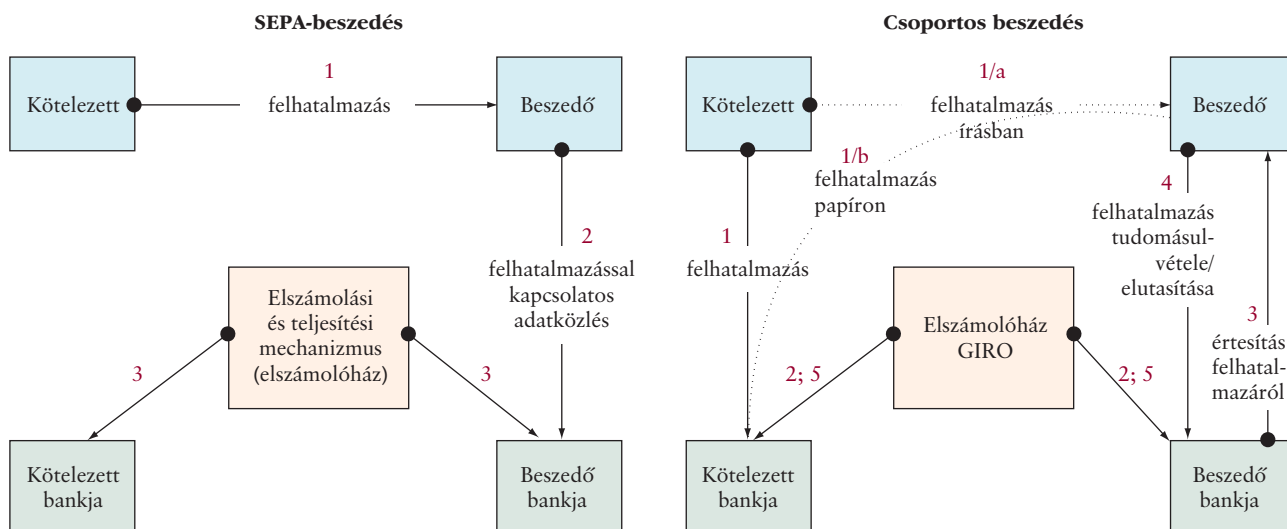
Forrás: Magyarország Nemzeti SEPA Terve, 16. o.

A csoportos beszedés esetében azonban pusztán – az átutalásoknál lehetséges – analóg változtatások végrehajtása nem lehetséges. Szembetűnő különbség mutatkozik mindjárt a fizetés nélkülözhetetlen elemében, a felhatalmazások benyújtásában és kezelésében.

Az egyik legfontosabb architektúrabeli különbség, hogy a SEPA-beszedési modellben a felhatalmazást a kötelezett a beszedőnek adja meg, és a kötelezett bankja nem vesz át felhatalmazást. A csoportos beszedés esetében ezzel szemben a felhatalmazást a kötelezett saját bankjának adja, a kötelezett bankja a felhatalmazásról értesíti a beszedőt. A beszedő is átveheti a felhatalmazást, de azt a kötelezett bankjához kell továbbítani. E folyamatokat szemlélteti a 12. ábra.

12. ábra

A SEPA-beszedés és a hazai csoportos beszedés modelljének különbsége

Forrás: a Fizetési Rendszer Fórum munkacsoportjának összehasonlító elemzése.

A SEPA-beszedés a csoportos beszedéstől lényegesen eltérő üzleti magatartást, más tevékenységi rutinokat követel a beszedőktől és a bankoktól is, mint a csoportos beszedés. A kereskedelmi bankok számára a SEPA-beszédési modell használata azért jelenthet kihívást, mert – habár a bankokban rendelkezésre áll a konstrukció megfelelő működtetését biztosító szaktudás és tapasztalat – a csoportos beszedéssel eddig foglalkozó munkatársaktól az új konstrukció új kompetenciákat, új megközelítést követel.

Természetesen a SEPA-beszedés bevezetése a hazai a fizetési forgalomban technikai szempontból sem lenne egyszerű feladat. A két összehasonlított konstrukció eltérő szintaxisú üzeneteket, eltérő adattartalmat, eltérő folyamatlépéseket feltételez, ami a migráció körütekintő megtervezését, megfelelő felkészülési idő biztosítását igényli. A kötelezettekkel szemben esetleg jogi megfontolás miatt támasztott átszerződési kötelezettség lassítaná az átállás folyamatát. A meglévő felhatalmazások folyamatoságának megőrzése csak akkor lehetséges, ha a felhatalmazások adatait a banki adatbázisokban megtalálható egyéb, a SEPA-beszedéshez szükséges adatokkal is ki lehet egészíteni. A felhatalmazások központi kezelése nagymértékben szolgálhatná a SEPA-beszedésre történő átállás zökkenőmentességét. A felhatalmazásokon eddig nem megjelölt adatokkal a bankok rendelkeznek, de a SEPA-beszedés konstrukcióban ezekre a beszedőknek lesz szükségük.

A Magyar SEPA Egyesület

A SEPA-projekt zökkenőmentes lebonyolítása érdekében az EPC felhívást intézett az egyes tagállamok bankközösségeihez, hogy állítsák fel nemzeti szervezeteiket, amelyek megtervezik, irányítják, összehangolják és figyelemmel kísérik az adott tagállamban a migrációs folyamatot, a modellek bevezetését. Az EKB is arra szólította fel a központi bankokat, hogy a rendelkezésükre álló eszközökkel támogassák az adott bankközösségeket, megfelelő kommunikációval katalizálják a projekt sikeres megvalósítását.

A hazai bankközösség 2008 elejére dolgozta ki a „Magyarország Nemzeti SEPA Terve” című dokumentumot, eleget téve ezzel az EPC elvárásának. A dokumentum egyik célja az volt, hogy a bankok deklarálják a SEPA megvalósítása iránti elkötelezettségüket, másfelől a széles nagyközönség számára bemutassák SEPA-víziót és a -projektet.

A pénzforgalomban vezető szerepet játszó bankok a SEPA-val kapcsolatos feladatok kézben tartására az egyesületi formát találták a legalkalmasabbnak, mert annak keretei között jól megfér a bankszakma, az érintett hatóságok, valamint a SEPA-termékeiket és -szolgáltatásaikat felhasználó minden ügyfélcsoport. Ennek megfelelően 2008. május 8-án létrejött a „Magyar SEPA Egyesület” (MSE), melynek a tagjai a legnagyobb, a SEPA-projekt iránt érdeklődő hazai hitelintézetek, illetve

egyéb pénzforgalmi szereplők.¹⁴ Az MNB és a Magyar Bankszövetség alapító pártoló tagként vesz részt az egyesület munkájában.

A Magyar SEPA Egyesület a bankközösség SEPA-felkészülését, valamint az EPC-vel való kapcsolattartását koordinálja. Az egyesület 4 munkacsoportot hozott létre, melyek keretében a munka folytatódni fog:

- az első, az Európai Pénzforgalmi Tanács keretében működő SEPA-fizetési modellekkel foglalkozó munkacsoport által kibocsátott dokumentumok hazai feldolgozásával és véleményezésével, a nemzeti álláspont kialakításával,
- a második, a PSD, azaz a Pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló direktíva hazai jogharmonizációjának támogatásával,
- a harmadik, a SEPA-beszedési modell hazai bevezetésének elvi és gyakorlati problémáival, míg
- a negyedik, a SEPA-fizetési módok – még az euro bevezetése előtt – a forintba történő esetleges alkalmazása hatásainak felmérésével foglalkozik.

A munkacsoportokkal összefüggésben meghatározásra került az MSE és a Fizetési Rendszer Fórum Bizottságai közötti munkamegosztás módja is, amelynek értelmében az egyesület keretében folyik majd az elsődleges szakmai munka és az általa elkészített anyagok szélesebb körű véleményezése lesz az FRF, illetve bizottságainak feladata.

Az egyesület nyitott, így várja további tagok és pártoló tagok csatlakozását. A csatlakozáshoz szükséges nyomtatványok az MNB és a Bankszövetség honlapján is elérhetők.

¹⁴ Az MSE tagsága az első plenáris ülést követően: BB, CIB, Citibank, Erstebank, GIRO Zrt., ING, K&H, MFB, MKB, OTP, Takarékbank, UniCredit és Volksbank, valamint alapító pártoló tagok az MNB és a Bankszövetség.

7. A SEPA-val kapcsolatban eddig leggyakrabban felmerült kérdések

Ebben a részben kérdés-felelet formában összegezzük azokat a leggyakrabban a SEPA-átutalási modellel kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdéseket, amelyek a bankok ügyfelei, a vállalkozások, valamint az érdeklődő magánszemélyek, nem pénzforgalmi szakemberek részéről felmerülhetnek, annak érdekében, hogy célzottan segíthessük a SEPA-kezdemenyezéssel kapcsolatos alapvető fogalmak és részletek megértését.

A kérdések két csoportba sorolhatók:

1. Általában a SEPA víziójával, a szélesebb értelemben vett SEPA-kezdemenyezéssel kapcsolatos kérdések
2. A SEPA-modellekkel (SEPA-átutalás, „SCT”; SEPA-beszedés, „SDD”) kapcsolatos kérdések, tehát a szűk értelemben vett EPC által irányított SEPA-projekttel kapcsolatos kérdések

1. Mely országokat foglalja magában a SEPA, mint földrajzi térség?

Az EU 27 tagállamát, valamint Izlandot, Liechtensteint, Norvégiát és Svájcot.

2. Mit jelent a SEPA-kezdemenyezés és mi a célja?

A SEPA (Egységes Euro Pénzforgalmi Övezet) mint vízió fogalmát a 2000-es évek elején az EKB, az Európai Bizottság és az európai bankközösség alkotta meg. A kezdemenezés célja, hogy az EU egységes belső piaca a kisösszegű („retail”) pénzforgalom szempontjából is teljesen egységes, átjárható, hatékony és versengő piac legyen, ugyanis jelenleg számos akadály korlátozza ennek megvalósulását. A **szélesebb értelemben vett SEPA-vízió** elemének tekinthető az EU-szinten harmonizált szabályozás (PSD, 2560/2001-es EK rendelet), a szabályozók és hatóságok (EKB, EU Bizottság) határozottan megfogalmazott elvárásai, valamint az Európai Pénzforgalmi Tanács által koordinált banki önszabályozás (szűkebb értelemben vett SEPA-projekt, SEPA-modellek). Leegyszerűsítve a SEPA-kezdemenyezés céljaként azt szokták megfogalmazni, hogy az EU-ban, illetve az euroövezetben a határon átmenő pénzforgalmi tranzakciók költségei és jellemzői azonosak legyenek a tagállamokon belüli tranzakciókéval, hiszen csak így beszélhetünk egységes európai pénzforgalmi piacról.

3. Milyen viszonyban van a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló 2007/64/EK irányelv (PSD) és a SEPA-kezdemenyezés?

A PSD a pénzforgalom keretszabályait tartalmazó jogszabály, amely az EU-ban minden pénzforgalmi szereplőre kötelező lesz, mihelyt a tagállamok 2009 novemberéig azt nemzeti jogrendjükbe átültetik. A PSD szükséges (de nem elégséges) feltétele a szélesebb értelemben vett SEPA-vízió megvalósulásának, éppen ezért a SEPA-kezdemenyezés elemének is tekinthető. Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy akár létrejön a SEPA-víziónak megfelelő állapot az EU belső piacán, akár nem, a PSD szabályai mindenképpen mindenkire kötelezőek lesznek, tehát a pénzforgalom jogi keretei minden tagállamban azonosak lesznek. Mivel jogszabály, természetesen a szabályok hierarchiájában a PSD minden önszabályozáson alapuló szabvány és önkéntes, szerződéses alapú szabályrendszer (mint amilyenek a SEPA-modellek) felett áll, következésképpen utóbbiak nem tartalmazhatnak olyan elemet, mely a PSD keretszabályaival ütközik.

4. Mi a hatása a SEPA-kezdemenyezésnek és a SEPA-modellek bevezetésének a pénzforgalmi szolgáltatások árára?

A SEPA kezdemenezés semmilyen a díjakra vonatkozó közvetlen szabályt nem tartalmaz, hiszen általános alapelve, hogy a piaci mechanizmusoknak és a versenynek kell a szolgáltatások árait meghatározni. A SEPA-kezdemenyezés és a SEPA-modellek a verseny erősítéséhez járulnak hozzá, és az azonos szabványok alapján végzett egyre nagyobb tömegű pénzforgalmi műveletek méretgazdaságosság és hálózati hatás révén további előnyöket biztosítanak az ügyfelek számára a tranzakciók hosz-

szabb távon várható csökkenése folytán. Az innovációk segítik a bankokat a költségek csökkentésében, annak érdekében, hogy a pénzforgalmi tranzakciók hosszú távon minden pénzforgalmi szereplő (beleértve az ügyfeleket is) számára lényegesen olcsóbbakká válhassanak.

5. Mikorra várható, hogy a SEPA-vízió megvalósul?

A SEPA-vízió megvalósulásának hivatalos céldátuma nincs, ugyanakkor a szűkebb értelemben vett SEPA-projekt (SEPA-modellek gyakorlatban való elterjedése) tekintetében a hatóságok és az EPC elvárásokat fogalmaznak meg a bankközösséggel szemben. A hatóságok azért is ragaszkodnak a gyors migrációhoz, mert kimutatható, hogy a nemzeti fizetési modellek és a SEPA-modellek huzamosabb ideig való együttes használata jelentős többletköltséggel járna minden érintett számára. A jelenlegi „puha” elvárások alapján a fenti szervezetek a 2010 végét jelölték meg, mint a SEPA-modellek tömeges elterjedésének céldátumát, ekkortól már a korábbi nemzeti modelleket az eurozónában lényegében felváltanák a SEPA-modellek szerinti tranzakciók.

6. Mik azok a SEPA-modellek?

Az EPC felmérve, hogy a hatóságok által kitűzött célt és követelményeket csak az európai pénzforgalmi szabványok egységsítésével lehet elérni, szabványnak megfelelő lebonyolítási, adattartalomra vonatkozó, valamint technikai szabályokat alkotott. Egy tranzakciótípus (fizetési mód) esetében ezen szabályok összességét (SEPA-)modellnek nevezzük (SEPA-scheme). Az EPC – ez ideig – két fizetési módra, az átutalásra és a beszedésre alkotta meg a SEPA-modellt. Ezek a SEPA-átutalás (SEPA credit transfer, SCT) és a SEPA-beszedés (SEPA direct debit, SDD). Előbbi modell gyakorlati alkalmazása 2008 januárjától elindult, míg utóbbi esetében erre 2009 végéig várni kell.

7. Ki felügyeli és irányítja a SEPA-modellek kialakítását és gyakorlatba való átültetését?

A bankközösségé az implementáció irányításának és a migráció végrehajtásának feladata, amelyben az EPC, mint koordináló szervezet tölti be a legfontosabb szerepet. Az EKB, a nemzeti jegybankok, valamint az EU Bizottság egyaránt szorosan figyelemmel kíséri és „katalizátor” szerepükben támogatják a SEPA-modellek bevezetését, egyúttal magas szintű elvárásokat is megfogalmaznak a bankközösséggel szemben.

8. Mit jelent az, hogy a SEPA-modellek függetlenek az infrastruktúrától?

A SEPA nem egy fizetési rendszer és a kezdeményezés alapelve, hogy a verseny érdekében nem tüntethető ki egy bizonyos elszámolási vagy teljesítési mechanizmus (CSM) a SEPA-fizetések teljesítésére. Ez azt jelenti, hogy többféle infrastruktúrában, illetve fizetési rendszerben – így: SEPA compliant PE-ACH-ben, ACH-ban, multi- és bilaterális megállapodás alapján vagy bankcsoporton belül – is végrehajthatók a SEPA-modell szerinti tranzakciók, mivel a lebonyolítási szabályok az adattartalom és a technikai formátumokra vonatkozó követelmények bármely infrastruktúra által teljesíthetők.

9. Melyek a SEPA-átutalási modell legfőbb szabályai, jellemzői?

- Az átutalás devizaneme az euro.
- Az átutalás összege teljes összegben kell hogy átutalásra kerüljön, abból sem a küldő, sem a fogadó bank nem vonhat le.
- A modell 3 banki munkanapban írja elő az átutalások ügyféltől ügyfélig való maximális végrehajtási idejét —, amelyből maximum 2 nap az indító banktól a kedvezményezett bankjáig és maximum 1 nap a kedvezményezett bankja és a kedvezményezett közötti periódusra vonatkozik.
- Az átutalás kezdeményezéséhez szükséges mind a kedvezményezett IBAN-száma, mind a kedvezményezett bankjának BIC-kódja (mindkét információ utazik a fizetési üzenettel együtt végig a teljesítési láncon).
- A fizetési üzenet adatmezői szabványosak, az üzenet adattartalmának technikai formátuma az ISO 20022 XML technikai szabvány.

- A kísérő információk (pl. „közlemény rovat”) változatlan formában jut el a kedvezményezetthez.
- Nincs értékbeli korlát.
- Közös és egyértelmű szabályok a visszautasított és visszaküldött fizetési tételekre (pl. teljes összeget vissza kell küldeni, szabványos adattartalom ezen műveletekre is).
- Mindenhol kezdeményezhető a SEPA-ban és minden SEPA-ban lévő bankszámla elérhető vele.
- Mind a kötelezett, mind a kedvezményezett csak a saját bankjának a szolgáltatásért fizet díjat.
- A modellre épülő addicionális kapcsolódó szolgáltatások nyújtása szabad és a verseny részét képezi, de nem veszélyezteteti a fizetési műveletek interoperabilitását (bárhol, bármilyen csatornán való végrehajthatóságát).

10. Miben lehet az ügyfél számára előnyösebb egy SEPA-átutalás egy „sima” euroátutaláshoz képest?

A SEPA átutalás garantáltan az ügyfél szintjén is megfelel a fent bemutatott előnyös jellemzőknek, míg egy „sima” átutalásnál a fentiek teljesülése előfordulhat, de erre külön „garancia” nincs, hiszen az ügyfélnek saját bankja az átutalással kapcsolatban csak a saját maga által elvégzett feladatok tekintetében tud garanciákat adni, illetve azokért felelősséget vállalni, a másik érintett (küldő vagy fogadó) bank által elvégzendő feladatok tekintetében nem.

11. Hogyan tud egy magánszemély SEPA-átutalást kezdeményezni?

Úgy, hogy olyan bankot választ, mely nyújt SEPA-átutalási szolgáltatást. Az átutalás indításakor a szükséges SEPA-átutalási modell által előírt minimum adatkövetelményt (pl. kedvezményezett IBAN-száma és bankjának BIC-kódja) bankjának megadja, továbbá jelzi, hogy SEPA-átutalásként szeretné az összeget átutalni. Természetesen ehhez szükséges arról is az ügyfélnek vagy bankjának megbizonyosodni, hogy a kedvezményezett bankja is csatlakozott a modellhez.

12. Honnan tudja az ügyfél, hogy átutalása valóban SEPA-átutalásként teljesült?

A bankja által adott bankkivonatból és az ügylet lebonyolításáról szóló értesítésről illetve ha információt kér az összeg kedvezményezettjétől.

13. Honnan tudja az ügyfél, hogy a számára beérkező átutalás SEPA-átutalásként teljesült?

A bankja által adott időszakos bankszámlakivonatból és az egyedi ügylet végrehajtását igazoló értesítésből, amennyiben bankja csatlakozott a SEPA-modellhez és meg is hirdette a szolgáltatást. Ellenkező esetben a bank nem feltétlenül ad erről információt.

14. Olcsóbb-e az ügyfél számára a SEPA-átutalás a nem SEPA-átutalásnál?

A hosszú távú cél az, hogy a SEPA-átutalások egyre olcsóbbá váljanak, aminek alapját a sztenderdizálás és automatizálás által lehetővé tett költségcsökkenés és az egyre növekvő forgalom biztosíthatja, ami jelentős, a méretgazdaságosságból fakadó egyébként költség-csökkenést tesz lehetővé.

Jelenleg a kép változatos. Kétségtelen tény, hogy több olyan bank van, amelyek a SEPA-projekt megvalósításának élére álltak és elkötelezték magukat az új modellek mellett, azok a SEPA-átutalás bevezetésekor kedvezőbb tranzakciós díjat állapítottak meg e termékre mind a küldés, mind a fogadás esetére a nem SEPA-típusú euroátutalásokhoz képest. A hazai bankoknál jellemzően nincs különbség a SEPA-átutalások díjai és az egyéb euro átutalási díjak között. A bejövő tételek esetében a hazai bankoknál általában az átutalások jóváírása díjmentes, de vannak olyan hazai bankok is, amelyeknél nem.

15. Teljesülhet-e egy SEPA-átutalás előbb, mint 3 banki munkanap?

Igen, mivel jelenleg a modell a PSD-vel összhangban maximális időtartamot állapít meg a tranzakciók végrehajtására. Bankok, illetve bankközösségek – ha arról megállapodnak – ettől a maximális időtől eltérhetnek, rövidebb időtartamban is megállapodhatnak. A PSD 2012-től teszi kötelezővé az 1 napos teljesítést, ekkortól természetesen már a SEPA-átutalási modell szabályai sem engedhetnek ennél hosszabb teljesítési időt.

16. Minden bank ajánl SEPA-átutalási modell alapú szolgáltatásokat?

A hitelintézetek számára ez nem kötelező, ugyanakkor, aki a SEPA-átutalási modell alkalmazására vonatkozó szerződést az EPC-vel aláírta, annak 2008 végéig mind küldő, mind fogadó bankként képesnek kell lennie SEPA-tranzakciók végrehajtására. Az EPC és az EKB várakozásai szerint a migrációs szakasz végére, azaz 2010. december végére minden SEPA-beli hitelintézet (kb. 9000 hitelintézet) fogja ajánlani ezt a szolgáltatást is.

17. Milyen devizanemű fizetéseket kezel a SEPA-átutalási modell?

A modell az euróban denominált fizetésekre jött létre, de a fizetés indítójának vagy fogadójának számlája lehet az eurótól eltérő pénznemben is. A modell szabálykönyve azt mondja, hogy minden tranzakció a feldolgozás bármely szakaszában euróban történik, ideértve a kivételek (exceptions) kezelését is, azaz a visszautasított és visszaküldött fizetéseket is. A fizetés kezdeményezőjének és/vagy kezdeményezettjének a számlája lehet euróban vagy más pénznemben is, de a tranzakciót megelőző euro és más deviza közötti konverzió a kezdeményező vagy a kedvezményezett bankjában történik, és nem tartozik a modellhez, arra vonatkozó szabályokat a szabálykönyv nem ír elő a modell keretében.

18. Szükséges az ügyfélnek euroszámlával rendelkeznie ahhoz, hogy egy SEPA-átutalást kezdeményezhessen? Végrehajtható-e egy ilyen fizetés egy nem euro számla terhére?

Nem, az ügyfélnek nem szükséges euro számlával rendelkeznie ahhoz, hogy SEPA átutalást hajthasson végre. A fizetés végrehajtható nem euroszámla terhére is. A modellben mindkét fél számlája olyan banknál van a SEPA területén, amelyek csatlakoztak a SEPA-modellhez és így SEPA-átutalásokat végeznek. Csak a fizetés műveletének (leegyszerűsítve: az „utazó összegnek”) kell euróban lennie, a küldő és fogadó számláknak nem. A szabálykönyv értelmében minden a fizetési tranzakciót megelőző, vagy azt követő devizakonverzió a kezdeményező vagy a kedvezményezett bankjában történik, és nem tartozik a modellhez, arra vonatkozó szabályokat a szabálykönyv nem ír elő a modell keretében.

19. Van-e értékbeli korlát a SEPA-átutalások összegére?

A modell elemeként – gazdasági vagy jogi megfontolás alapján – nem került ilyen összeg meghatározásra. Technikai értelemben azonban létezik ilyen korlát, az alkalmazott adat szabvány szerint: 999 999 999,99 € a legnagyobb összeg. Ez nem korlátozza abban sem a modell résztvevőit, sem pedig az elszámolást és teljesítést végző szolgáltatókat, hogy megállapodjanak egy olyan értékben, amit az általuk lebonyolított tranzakciókban felső/alsó korlátként alkalmazzanak.

A szabálykönyv értelmében a modell maga nem szab korlátot az egyedi tranzakciók értékére vonatkozóan. A fizetési forgalom során felmerülő esetleges hitelkockázatok kezelése nem a modell része, hanem a benne részt vevők egyéni felelőssége.

20. Kötelező-e minden eurotranzakció feldolgozásakor alkalmazni a SEPA-átutalás szabálykönyvében foglaltakat a SEPA-hoz tartozó földrajzi térségben?

Nem, csak azokat a fizetéseket kell (és lehet) így feldolgozni, amelyek teljes egészében megfelelnek a szabálykönyvben foglalt feltételeknek, azaz ún. „SEPA-compliant” megbízásoknak minősülnek. Minden bank, amelyik csatlakozik a modellhez, vállalja, hogy amennyiben az lehetséges, annak megfelelő fizetést hajt végre. A hatóságok nem titkolt szándéka és elvárása az, hogy a migrációs időszak végére minden SEPA (mint földrajzi fogalom)-beli tranzakció a SEPA-modelleknek megfelelően teljesüljön. Az olyan fizetések, amelyek nem a RB szerinti költségmegosztást követik, vagy nem használják sem az IBAN-t sem a BIC-et, nem minősülnek SEPA-fizetésnek. Az olyan fizetés, amelyeknek indítója vagy fogadója nem a SEPA-ban van, nem lesz SEPA-modell szerinti fizetés a jövőben sem.

21. Miért kell a BIC-et is megadni az IBAN mellett az átutalás adatai között?

A BIC-nek alapvető jelentősége van az átutalás útvonalának (routing) meghatározásában. A SEPA-modellben ez helyettesíti az egyes tagállamokban használt nemzeti bankkódokat, gyakorlatilag a bankok közötti „irányítószám”-ként szolgál. Sok esetben a bank BIC-kódját le lehet vezetni (származtatni) egy általa vezetett számla IBAN-számából, azonban ez nem minden esetben lehetséges.

22. Honnan tudhatja egy fizetés kezdeményezője a kedvezményezett IBAN kódját, és a kedvezményezett bankjának BIC-kódját, amelyek szükséges feltételei egy SEPA átutalás indításához?

A kódok megszerzése történhet egyszerűen a kedvezményezett megkérdezésével, vagy a kedvezményezett maga feltünteti ezeket az adatokat az általa kiállított és a kötelezett részére megküldendő kereskedelmi számlában, vagy az alapügyletre vonatkozó bármilyen más hivatalos dokumentumban. Több bank többlétszolgáltatásként segít ügyfelének a BIC-kel kiegészíteni a megbízást az IBAN-szám alapján.

23. Hogyan értesülnek az ügyfelek az IBAN- és BIC-kódokról?

A bankok jellemzően úgy értesítik ügyfeleiket a saját magukra vonatkozó kódokról, hogy feltüntetik őket az ügyfél részére szóló bankszámlakivonatokon. A fizetések kötelezettjei a kedvezményezettre vonatkozó kódokat alapvetően az alapul fekvő ügyletben szereplő partnereiktől kapják meg. Ez a gyakorlatban egy kereskedelmi számla vagy egyéb, a kódokat tartalmazó dokumentum megküldésével juthat a kötelezett tudomására. Ezeknek az adatoknak tehát a legbiztosabb forrása a címzett bankszámla esetében maga a kedvezményezett, míg az ügyfél a saját magára vonatkozó kódokat saját bankjától kell hogy megkapja. Az EPC által elfogadott IBAN-stratégia része, hogy létrehozzanak egy olyan adatbázist, amely az IBAN ismeretében megadja a szükséges BIC-kódot megkönnyítve ezzel a fizetés kötelezettjének a fizetést. A kötelezettek bankjai számára ez értéknövelt szolgáltatás nyújtására ad lehetőséget, így a modell által nem szabályozott ügyfél-bank viszonylat a bankok közötti verseny egy elemét képezheti e szolgáltatás.

24. A SEPA átutalást használó ügyfélnek minden egyes esetben a szabálykönyvnek megfelelő megbízást kell benyújtania bankjához?

Nem. Előfordulhat, hogy egy ilyen megbízás nem a modell keretében kerül feldolgozásra. Ennek a kérdésnek a gyakorlati megoldása teljességgel az ügyfélre és bankjára van bízva. A követelmény az, hogy az ügyletet kezdeményező ügyfélnek ún. SEPA-kompatibilis megbízást kell benyújtania, ha SEPA-fizetést akar végrehajtani. Amennyiben a megbízói adattartalom nem SEPA-kompatibilis, a megbízás visszautasításra, illetve kiegészítésre kerülhet, vagy nem SEPA átutalásként teljesül. A szabálykönyv szerint a bank, amelyhez a fizetési megbízás benyújtásra került, az olyan megbízásokat, amelyek nem felelnek meg a szabálykönyvben foglalt követelményeknek, vagy visszautasítja, vagy nem SEPA-fizetésként kezelve hajtja végre.

25. Kötelező-e a SEPA-modellben a fizetés kötelezettje bankjának továbbítani a megbízást benyújtó ügyfél IBAN kódját a kedvezményezett bankjához?

Igen, mivel a SEPA-átutalási modell egyik kötelező eleme, hogy a kötelezett bankja továbbítja ügyfele IBAN-kódját a kedvezményezett bankjához. E kötelezettség tehát a modell szabályaiból fakad és nem jogszabályon alapul. A kedvezményezett bankjának ugyanakkor nem kötelező az IBAN-információt a kedvezményezett felé továbbítani.

26. Kötelező-e a SEPA-átutalás szabálykönyvében megfogalmazott technikai szabvány használata az ügyfelek és a bankok közötti kommunikációban?

Nem, a modell szabályai ilyen technikai szabványokat csak a bankközi térben írnak elő, a bankok és ügyfelek közötti kommunikációra és adatcserére nem. Mindazonáltal az EPC e téren követett politikája az, hogy ezen technikai szabványok alkalmazását ajánlják az ügyfél-bank viszonylatban is.

27. Mikortól érvényesek e szabályok és szabványok? Ki fogja ellenőrizni betartásukat?

A modellhez csatlakozó résztvevők számára attól a naptól, amint felvették őket a modellbe és megjelenik abban a listában, amely a résztvevőket aktuálisan kihirdeti. A szabályok betartását az EPC által létrehozott bizottság (Scheme Management Committee, SMC), ellenőrzi, amely adott esetekben, például esetlegesen felmerülő vitás kérdésekben is, illetékes eljárni.

28. Lesz-e a SEPA-átutalási modellben az ügyfelek számára kötelezően előírt ügyfélfelület (interface)?

A modell nem ír elő az ügyfelek és a bankok viszonylatában kötelezően használandó felületeket és ez idő szerint nincs is olyan törekvés, amely a felületek szabványosítását célozná. Az EPC nem tervezi a bank és ügyfele közötti kapcsolat szabványosítását másképpen, mint ahogy azt javasolta, azaz erre a viszonylatra is az UNIFI (ISO 20022) XML technikai szabvány használatát javasolja.

29. Mi történik azokkal a SEPA-fizetési megbízásokkal, amelyek nem tartalmazzak IBAN és BIC-kódot?

Az ilyen fizetések nem elégítik ki a szabálykönyvben meghatározott adattartalomra vonatkozó követelményeket, tehát nem SEPA-fizetések, s mint ilyenek, vagy a modellen kívül kerülhetnek végrehajtásra, vagy visszautasításra kerülnek.

30. Lehet-e a SEPA-modellek szerint BEN (kizárólag a kedvezményezett által fizetett) vagy OUR (kizárólag az indító által fizetett) díjfizetésű átutalásokat teljesíteni?

Nem. A szabálykönyv szerint a SEPA-átutalást kezdeményező is és a kedvezményezett is a saját bankjával kapcsolatban felmerülő díjat fizeti. A kedvezményezett az átutalás teljes összegét kapja meg, abból a díjak nem kerülhetnek levonásra. A díjak számításának alapja és mértéke egyébként az ügyfél és bankjának megállapodásának kérdése.

31. Egy SEPA-modellhez csatlakozott bank milyen formátumban kapja, illetve küldi fizetéseit a SEPA területén a modellhez nem csatlakozott bankok részére?

Az ilyen fizetések az eddig használt formátumban és csatornákon keresztül bonyolíthatók le. Azokra a SEPA-modellek szabályai természetesen nem érvényesek. Az egyéni bankok felelőssége, hogy gondoskodjanak a SEPA-ban lévő elérhetősükről.

32. Egy SEPA-átutalás bármely infrastruktúra (elszámolási és teljesítési mechanizmus) igénybevételével történhet?

Igen, feltéve, ha a választott infrastruktúra megfelel az ilyen ügyletek elszámolására meghatározott ún. „PE-ACH és CSM követelményeknek”, azaz képes a SEPA-modellek szabályainak betartására és adattartalmának továbbítására.

33. Mit jelent az, hogy egy bank (v. pénzforgalmi szolgáltató) „csatlakozott” valamelyik SEPA-modellhez?

A SEPA nem egy fizetési rendszer, tehát a SEPA-modellekhez való csatlakozás természetesen nem valamilyen infrastruktúrához vagy elszámolóházhoz való csatlakozást jelent. A SEPA-modellhez való csatlakozás azt jelenti, hogy az adott pénzforgalmi szolgáltató aláírja az EPC-vel és az összes többi csatlakozó bankkal szemben fennálló csatlakozási szerződését. A szerződéssel kötelezettséget vállal arra, hogy az adott modell szabályait (amelyek a szerződés részét képező szabálykönyvben, illetve egyéb kapcsolódó dokumentumokban vannak lefektetve) a modell szerinti fizetési tranzakciók általa való lebonyolítása esetén maradéktalanul betartja, valamint az ilyen fizetési műveletekben a (küldő v. fogadó) partnerbankkal, illetve saját ügyfelével szemben a szabálykönyvben meghatározottak szerint jár el.

34. Mit jelent az, hogy egy bank közvetetten, illetve közvetlenül csatlakozott a SEPA-átutalási modellhez?

A SEPA-modellhez közvetlen csatlakozó bankok olyan résztvevői a modellnek, akik maguk állítják elő, majd küldik a kiválasztott elszámolási és teljesítési mechanizmuson (CSM) keresztül és fogadják az azokból a részükre érkező, a modell részletes technikai szabványai szerinti adattartalommal rendelkező tranzakciókat. A közvetett tagok abban különböznek tőlük, hogy egyáltalán nem vagy csak részben végzik saját maguk mindezeket a műveleteket. Csak a SEPA-modell által megkövetelt, szük-

séges adatokat adják át a közvetlen tag részére, amely ezután a szükséges technikai átalakításokat elvégezve, a megfelelő formátumban (ISO 20022 XML szabvány) megkapott tranzakciókat továbbítja a választott elszámolási és teljesítési mechanizmuson (CSM) keresztül, illetve az onnan érkező tranzakciókat transzformálja a közvetett fogadó bank által használt formátumra. Az átutalás SEPA-átutalásnak tekinthető akkor is, ha az átutalási üzenet csak a közvetlen tag szintjén veszi fel az előírt technikai adatformát.

35. Honnan tudhatja egy bank, hogy valamely másik bank tagja-e a modellnek?

Minden bankkal szemben informális elvárás, hogy legkésőbb a migráció várt végéig (2010) csatlakozzék a modellhez. A modell menedzselésére kijelölt EPC szervezeti egység feladata a modellhez csatlakozott bankok nyilvántartása és annak elérhetőségének lehetővé tétele. Az EPC honlapján megtalálható a modellhez csatlakozott bankok listája. A lista havonta kerül frissítésre.

36. Honnan tudja az ügyfél, hogy a kedvezményezett bankja csatlakozott-e a modellhez? Kell az ügyfélnek ezt tudnia?

Az ügyfélnek több lehetősége is van ennek az információnak a megszerzésére. Saját maga meggyőződhet róla, hogy az EPC által kezelt nyilvános – honlapján elérhető – regiszterben megtalálható-e a szóban forgó bank. Megkérdezheti üzleti partnerétől, aki részére a fizetést teljesíti. Továbbá megkérdezheti saját bankjától is, amelyik a már említett EPC-regiszterben szintén ellenőrizheti. Mivel az ügyfél bankja hozzáférhet az EPC-regiszterhez, így nem szükségszerű, hogy maga az ügyfél rendelkezze eleve ezzel az információval. Természetesen a cél az, hogy az összes SEPA területén található pénzforgalmi szolgáltató csatlakozzon a modellekhez, így ennek ellenőrzésére egy idő után ne legyen szükség.

37. Mi annak a következménye, ha egy bank nem csatlakozik a SEPA-modellekhez?

A migrációs szakaszt követően – a tervek szerint 2010 után –, ha lejár a hagyományos nemzeti rendszerek ideje, nem fog tudni részt venni a SEPA-modellek révén lebonyolódó fizetésekben, sem átutalásokban, sem beszedésekben, tehát szolgáltatóként kieshet ezeknek a pénzforgalmi szolgáltatásoknak a piacáról.

38. Ha egy bank aláírja a csatlakozási szerződést, akkor az automatikusan azt is jelenti, hogy a leányvállalatai is elérhetőek lesznek a SEPA-modelleken keresztül?

Nem. A leányvállalatoknak külön, saját maguknak kell a csatlakozási szerződéseket megkötniük. Ennek nemcsak jogi, hanem gyakorlati oka is van. Fontos, hogy minden bank tudja, hogy mely bankok érhetőek el az adott fizetési modell révén.

39. Minden a SEPA területén lévő bank csatlakozott a SEPA-átutalási modellhez rögtön annak indulásakor (2008. januárban)?

Nem. Az átutalási modell indulásakor, 2008 januárjában a lehetséges SEPA-n belüli kb. 9000 bankból valamivel több mint 4000 csatlakozott.

40. Milyen elvárások vonatkoznak a modellekhez való csatlakozás tekintetében a SEPA területén lévő nem eurozónabeli bankokra?

A fizetési modellekhez való csatlakozás formálisan teljességgel önkéntes minden bank számára, így a SEPA területén lévő, az eurozónán kívüli bankok számára is. Az informális elvárás természetesen esetükben jóval kevésbé erős, mint az eurozónán belüli bankok esetében, hiszen hazai törvényes fizetőeszközük nem az euro. Ugyanakkor a várakozásoknak megfelelően jelentős számban csatlakoztak az eurozónán kívüli bankok is a modellhez már annak indulásakor. Magyarországról 2008 nyaráig 12 bank írta alá a csatlakozási dokumentumokat.

41. Mi történik akkor, ha egy bank a SEPA-átutalási modell résztvevőjeként a modell 2008. január 28-i indulása után is küld nem SEPA-compliant fizetéseket?

Ilyen fizetések természetesen lehetségesek a migrációs periódus alatt és 2010 után egyes, a SEPA-modellekbe nem tartozó fizetések körében. A migrációs szakaszt követően (várhatóan 2010-től) – az EPC tervei szerint – a modellt felügyelő szervezet szankcionálni fogja, ha a bankok szisztematikusan a modellnek nem megfelelő tranzakciókat forgalmaznak, olyan esetekben is, amikor a modell használata előtt nincs semmilyen akadály.

42. Hogyan kerülnek elrendezésre a tranzakciók során keletkező esetleges vitás helyzetek?

A vitákat leginkább az érintett bankok közötti kétoldali megbeszéléseken fogják tisztázni. Végső megoldásként – intézményesen – azonban a modelleket felügyelő egység (Scheme Management Committee – SMC) lesz az „autentikus bíróság”, amely megoldhatja a vitát.

43. Tervezik-e további SEPA-fizetési modellek bevezetését?

Újabb modelleket nem tervez az EPC, bár intenzív munkát folytat az e & m – azaz az elektronikus és mobil – fizetések terén. Az EPC folyamatosan, a tapasztalatok fényében a szabálykönyv módosításával javíthatja a már kidolgozott SEPA-modelleket.

44. Lehet-e a SEPA-átutalási modellben értéknapi fizetéseket teljesíteni? Ha igen, mit kell végrehajtani 3 banki munkanapon belül – a könyvelést vagy a jóváírást?

Igen, a szabálykönyv teljesítési időre vonatkozó szabályai az értéknapi terjedő időszakra nem vonatkoznak, a maximális időtartamot – 3 banki munkanapot – az értéknaptól kell betartani az ügylet végrehajtásában.

45. Támogatja-e a SEPA-átutalási modell az állandó vagy csoportos átutalási megbízások végrehajtását?

Igen. Az a bankok kompetenciája, hogyan hasznosítják a modell nyújtotta lehetőségeket. Az átutalási modell kifejlesztésekor nem volt arra ok, hogy ne olyan modellt szerkesszenek, amely képes kezelni mind az egyszeri, mind a visszatérően ismétlődő, valamint a csoportos fizetési formákat.

46. Képesek lesznek az ügyfelek a SEPA-átutalásokra vonatkozó megbízásaikat a SEPA előtt – jelenleg – használt elektronikus csatornáikon benyújtani bankjaikhoz?

Ez a bankok és ügyfelek közötti megállapodás kérdése a SEPA-átutalási modell szabálykönyve nem terjed ki az ügyfél és a bankja közötti kommunikáció formájára, az ügyfelektől érkező megbízások fogadásának csatornájára.

47. Honnan tudhatja a kötelezett, hogy átutalása a megbízásával és a SEPA-átutalás szabályaival összhangban került feldolgozásra és azt a modell szabályai szerinti teljesítési időn belül hajtották végre?

A bankja által adott bankkivonatból, illetve az ügylet végrehajtásáról szóló értesítésből. Ezeken túl természetesen információt kérhet az átutalás kedvezményezettjétől is.

48. Mi történik az olyan SEPA-átutalási megbízással, amelyen a fizetés indítója nem tüntet fel minden kötelező információt?

Az átutalást indító ügyfél bankjának jogában áll visszautasítani (nem befogadni) az ilyen megbízásokat. A bank természetesen felajánlhatja azt is ügyfele részére, hogy kiegészíti az átutalási megbízást a hiányzó adatokkal, ha azok számára rendelkezésre állnak és így kiegészítve teljesíti SEPA-átutalásként a tranzakciót. A harmadik lehetőség, hogy a bank nem SEPA-átutalásként (hanem egyéb, „sima”) átutalásként teljesíti ilyen esetekben a tranzakciót.

49. Mit tehet a kötelezett abban az esetben, ha rájön, hogy rossz IBAN-kódot adott meg átutalási megbízásán?

Kapcsolatba lép a bankjával, amely legjobb tudása szerint – ún. best effort alapon – megkísérli az összeg „visszaszedését”, természetesen a siker garanciája nélkül. Magától értetődően az elkövetett „hibáért”, annak anyagi konzekvenciájáért a kötelezett maga felel.

50. Mi történik abban az esetben, ha a kedvezményezett bankja nem támogatja a SEPA-átutalási modellt?

Ilyenkor nem SEPA-fizetésről lehet csak szó, tehát a modellen kívüli módon lehetséges a fizetés. A hatósági elvárások alapján ez a helyzet elméletileg csak kis valószínűséggel fordulhat elő a jövőben, hiszen minden, a SEPA területén lévő pénzforgalmi szolgáltatást nyújtó bank az elvárások szerint legkésőbb 2010 végéig csatlakozik a modellhez.

51. Milyen viszonyban vannak a 2560/2001-es Rendelet hatálya alá eső eurofizetések és a SEPA-átutalási modell keretében végrehajtott átutalások (fizetések)?

A Rendelet hatálya minden 50 ezer eurót meg nem haladó összegű, az EU-tagállamok közötti, valamint Izland, Liechtenstein és Norvégia (Svájcot ide nem értve) közötti határon átmenő euroátutalásokra (fizetésekre) vonatkozik.

A modell keretében végrehajtott átutalásoknak nincs felső korlátja függetlenül attól, hogy azok az EU-tagállamok, valamint Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc (!) közötti határon átmenő átutalás.

Feltehetően sok, de nem minden, a modell szerinti átutalás a Rendelet hatálya alá fog tartozni, de sok olyan SEPA-átutalás is van (pl. a belföldi SEPA-tranzakciók, Svájcba vagy Svájból érkező SEPA-tranzakciók) amely nem.

52. Milyen előnyöket élveznek a bankok a SEPA-átutalási modell alkalmazásával?

- a nyílt és közös szabványok használata lehetővé teszi a végponttól-végpontig automatizált feldolgozást (STP) számukra, ami jelentős hatékonysági előnyöket biztosít,
- a SEPA teljes területén elérhetőséget biztosít számukra és ügyfeleik részére,
- azonos feldolgozási módot biztosít a visszautasítások és visszatérítések terén,
- a résztvevők a leghatékonyabb módon választhatják meg ügyleteik irányítását (routing),
- kiszámíthatóbb számukra partnerbankjaik viselkedése, eljárási rendje
- a modell egységes időkeretet szab meg az átutalások lebonyolításához,
- a modell megfelelő irányítási rendszernek van alávetve, és szilárd jogi alapokon nyugszik,
- értéknövelt szolgáltatásokat nyújthatnak a modell alapszolgáltatására építve,
- a modellek hozzájárulnak egy, a szabványokra jobban építő feldolgozási környezet kialakításához,
- magasabb színvonalon elégíthetik ki ügyfeleik igényeit.

53. Mennyibe fog kerülni egy SEPA-átutalás az ügyfél részére?

Amennyiért az adott bank ezt a szolgáltatást kínálja. Az euroátutalások díjait európai szinten egyedül a 2560/2001 EK Rendelet szabályozza az 50 ezer eurót meg nem haladó fizetések vonatkozásában, de ez sem abszolút díjakat határoz meg, csupán

megköveteli, hogy a határon átmenő átutalási díjak megfeleljenek a hazaiaknak. A SEPA-modellek a díjak mértékére vonatkozóan nem tartalmaznak semmilyen szabályt.

54. Hogyan lesznek a SEPA-átutalások árazva más átutalásokhoz képest?

Ez egyedi banki döntés; a költségek alapja és a díjak szintje a szolgáltató bankok és ügyfelek közötti megállapodás tárgyát képezik. Hosszabb távon azonban a szabványok elterjedésével a költségsökkentésen keresztül a SEPA-modellek szerinti tranzakciók valószínűleg olcsóbbak lesznek.

55. Mit tehet egy SEPA-átutalást indító bank, ha egy közvetítő bankja levon az átutalandó összegből?

A SEPA-átutalás szabálykönyve szerint mind a küldő banknak mind a fogadó banknak meg kell felelni az RB előírásainak. Ez a felelősségük fennáll függetlenül mind a választott eszköz mind a választott partner tekintetében. Ők a felelősök azért, hogy a tranzakciók teljes összege kerüljön vissza az indító ügyfélhez.

56. Mi lesz a SEPA-átutalási modellek megjelenésének hatása a jelenlegi nemzeti modellek alapján lebonyolított euroátutalásokra?

Az EPC és az EKB várakozásai szerint belátható időn belül kiszorítják a jelenlegi nemzeti (tagállamonként eltérő struktúrájú) euróban eszközölt alapvető átutalási formákat és ez utóbbiak használatára csak ritkán, kivételes esetekben kerül sor.

57. Megkülönböztetik-e a SEPA-modellek szintjén a nemzeti és a tagállamok közötti, határokon átmenő átutalásokat?

A SEPA-modellek egyik lényegi eleme, hogy ilyen megkülönböztetést nem tartalmaznak.

58. Mi a maximális lebonyolítási időtartam a SEPA-átutalási modellben?

A SEPA-átutalási modell indulásakor (2008. január 28-tól) maximum 3 banki munkanap a tranzakció végrehajtására (ami azal zárul, hogy a kedvezményezett számláján jóváírták az összeget) rendelkezésre álló idő, amely három nap a tranzakció befogadásától kezdődik. A szabály maximumot ír elő, tehát rövidebb időtartam alatt teljesített átutalások értelemszerűen megfelelnek a modell e szabályának. Ebbe az időtartamba nem számítanak bele az esetleges konverziók, akár a küldő, akár a fogadó bank oldalán, mivel e műveletek nem tartoznak a modellbe.

59. Az átutalás lebonyolítására rendelkezésre álló időtartam (három banki munkanap) hogyan oszlik meg az indító és a fogadó bank között?

A fizetés teljes ideje két különálló részre oszlik: maximum kettő nap az indító banktól a fogadó bankig, és maximum egy nap a fogadó bank, azaz a kedvezményezett bankja és ügyfele között.

60. Hogyan és ki fogja biztosítani, hogy a modell résztvevői betartsanak minden a modellben szereplő szabályt?

A szabálykönyvek szabályainak sorozatos be nem tartását vagy megszegését a hátrányosan érintett tagok jelezhetik az EPC kompetens SMC (Scheme Management Committee) bizottságának. Ez a bizottság intézkedhet a tekintetben, hogy a szabálytalankodó tagok e magatartásukkal felhagyjanak.

Igaz, hogy a SEPA-modelleket a nemzetközi bankközösség önszabályozás révén alakította ki és valósítja meg. Mindazonáltal a hatóságoknak van jogosítványa ahhoz, hogy az ilyen kedvezőtlen, a piac torzulásához vezető esetekben beavatkozhassanak.

61. Egy olyan SEPA-átutaláskor, amelyhez devizakonverzió szükséges, mikor van a befogadás időpontja, azaz melyik a T-nap?

Akkor, amikor az átutaláshoz szükséges euroösszeget az indító bank rendelkezésére bocsátják, illetve amikor ő azt ügyfele számláján rendelkezésre bocsátja, tehát a konverzió befejezésekor. A devizaátváltás egy külön tranzakció, a modellnek nem eleme, akár az átutalási tranzakció előtt történik vagy utána kerül rá sor.

62. Hogyan értelmezhető a SEPA-átutalási modell használata, ha bankon belüli átutalásról van szó?

Ez egyszerűen annyit jelent, hogy maga az adott bank is elszámolási és teljesítési mechanizmusként (CSM) is működik; és belső rendszerét alkalmassá tette az ehhez kapcsolódó követelmények teljesítésére, és a modell szabályainak megfelelően hajtja végre az ügyfelei közötti tranzakciót.

63. Hogyan értelmezhető a SEPA-átutalási modell használata, ha bankcsoporton belüli átutalásról van szó?

Hasonlóan az előző kérdésben adott értelmezéshez. A bankcsoport (jellemzően) egyik (kitüntetett) tagja CSM-ként eljárva; a megfelelő szabályok betartásával a csoport egyes tagjai által indított SEPA-átutalásokat elszámolja, majd kiegyenlíti a könyveiben részükre vezetett számlákon.

Fogalomtár

AOS: Additional Optional Services, azaz kiegészítő és egyben választható szolgáltatások, olyan szolgáltatások, amelyeket a bankok egyedileg dolgozhatnak ki ügyfeleik részére, a modell nyújtotta „core and basic” (azaz elemi és alap) szolgáltatásaira építve.

ACH: Automated Clearing House – Automatizált elszámolóház

ATM: Automated Teller Machine – pénzkiadó automata

B2B: Business-to-Business: jelzőként: vállalkozástól vállalkozásig terjedő

B2C: Bank-to-Customer: jelzőként: a banktól ügyfele felé irányuló

BIC: Bank Identifier Code (SWIFT Code) – bankazonosító kód

CSM: Clearing and Settlement Mechanism, azaz az elszámolási és teljesítési mechanizmus

- Egy olyan mechanizmus, amely lehetővé teszi a modellben részt vevők számára a közöttük keletkezett ügyletek elszámolását és teljesítését.
- Öt típusa lehetséges a SEPA-ban, ún: páneurópai elszámolóház, azaz (PE-ACH), a SEPA-modellek elszámolását biztosító (lokális vagy regionális) elszámolóház (ACH), bankok közötti – e mechanizmust használó – sokoldalú megállapodáson alapuló rendszer, bankcsoporton belül e módszert használó rendszer és kétoldalú megállapodás alapján ezt a rendszert használó bankok.

EBA: Euro Banking Association – Euro Banki Társulás

EEA: European Economic Area – Európai Gazdasági Térség

EMV: European MasterCard Visa program, amelynek célja megvalósítani csipvel felszerelt és PIN-kóddal ellátott kártyák használatát

EPC: European Payments Council – Európai Pénzforgalmi Tanács

ESCB: the ECB and the NCB's of those countries that have adopted the euro

eSEPA: a SEPA-modellek olyan kiterjesztése, amely az elektronikus számlakibocsátást és számlaegyeztetést is magában foglalja.

ETS: Electronic Transfer Scheme – Elektronikus Átutalási Rendszer

Eurorendszer: az Európai Központi Bank és azok a nemzeti központi bankok, amelyek már bevezették az eurót

eurozóna: az a 15 tagállam, amely már az eurót használja törvényes fizetőeszközüül

IBAN: International Bank Account Number – nemzetközi bankszámlaszám

ICS: International Card Schemes – nemzetközi kártyarendszer

infrastructure layer: a SEPA-fizetési modellek harmadik szintje, az infrastruktúrák; azok a szolgáltatók, akik elszámolási és teljesítési szolgáltatásokat nyújtanak a pénzforgalmi szolgáltatók számára.

IT: Information Technology – információs technológia

ISO: International Organisation for Standardisation: Nemzetközi Szabványügyi Testület

NASO: National Adherence Support Organisation: Az egyes tagállamok bankközösségeinek a SEPA-modellekhez történő csatlakozást segítő nemzeti szervezet

NCB: National Central Bank, az egyes tagállamok központi bankjai

PE-ACH: Pan-European Automated Clearing House, azaz Páneurópai Automata Elszámolóház

- Olyan összeurópai elszámolóház, amelynek révén minden SEPA-kedvezményezett számlája elérhető, és amely megfelel az EPC által erre a célra kidolgozott keretfeltétel-rendszernek.
- E keretfeltételek értelmében egy PE-ACH-követelményeket kielégítő elszámolóház olyan üzleti platformként működik, amely biztosítja az elszámolását és teljesítését a SEPA-modellek szerint végrehajtott fizetések számára a SEPA teljes területén, és amely megfelelő irányítási és működési szabályokkal, a szükséges technikai felszereléssel és mindezekhez kapcsolódó szolgáltatásokkal rendelkezik
- Jelenleg az EBA (Euro Banking Association) által üzemeltetett STEP2 rendszer felel meg e kikötéseknek.

POS: Point of Sale – értékesítési pont

PSD: Payment Services Directive, azaz a **belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló 2007/64/EK irányelv:** Olyan szabályozás, amely közös jogi kereteket teremt minden EU tagállamban, továbbá Izlandon, Norvégiában, Liechtensteinben és Svájcban. A PSD elsődlegesen a pénzügyi szolgáltatók, és ügyfelek közötti viszonyt szabályozza. A direktíva nem szabályozza a bankok közötti viszonyokat. A direktíva lehetőséget teremt egy új pénzügyi szolgáltató működésére, megteremtve a Payment Institution fogalmát.

product and service layer: a SEPA-fizetési modellek első szintje, a bankok és ügyfelek közötti kapcsolat

RB: Rulebook: szabálykönyv, amely valamely modell szabályait rögzíti

Reachability: elérhetőség, illetve címezhetőség. A modell résztvevőjének azt a tulajdonságát jelenti, hogy címezhető, azaz képes és kész ilyen fizetések fogadására. Ha a bank a fizetés küldőjének szerepében van, akkor pedig azt, hogy számára lehetséges minden a modellben részt vevő számára fizetéseket küldenie.

Roadmap: a SEPA-projekt ütemterve.

SEPA: Single Euro Payment Area – egységes euro pénzforgalmi térség

SEPA Credit Transfer Scheme: SEPA-átutalási modell

SCT: SEPA-átutalás, mint fizetési művelet

SEPA-compliance: SEPA kompatibilitás; a SEPA-követelményeknek való megfelelés. Azt jelenti, hogy teljességgel betartásra kerülnek a RB-okban foglalt szabályok, a SEPA Adat Modellben és a megvalósításukra vonatkozó irányelvekben (SEPA Implementation Guidelines-ban) foglaltak.

SEPA Direct Debit Scheme: SEPA-beszedési modell

SDD: SEPA-beszedés, mint fizetési művelet

SEPA Card Framework (SCF): az egységes SEPA-kártyás fizetéseket biztosító szabálykeret

SMC: Scheme Management Committee: a modellek menedzseléséért felelős bizottság, amely adott esetben a résztvevők közötti vitás kérdésekben döntést hozhat

Stakeholder: érintetti, érdekelti célcsoport; azaz a bankok és szövetségeik, infrastruktúrák, a bankok ügyfelei és azok szövetségei, valamint a szabályozók együttese

SEPA payments instruments: az EPC által kidolgozott fizetési modellek

SEPA payment scheme: The rules and practices for the provision and operation of a SEPA payment instrument agreed at interbank level in a competitive environment

SECA: Single Euro Cash Area – egységes euro készpénzforgalmi térség

STEP2: az első összeeurópai automata elszámoló rendszer, amelyet az EBA működtet

STP: Straight-through-processing; az ügyletek automatikus feldolgozása a bankközi üzenetforgalomban

Scheme: modell, egy fizetési mód (pl. átutalás vagy beszedés) lebonyolítására vonatkozó lényeges eljárásrendekre, adattartalomra, valamint adatformára vonatkozó szabályegyettes

scheme layer: a SEPA-fizetési modellek második szintje, a bankok közötti közös eljárások, szabványok bevezetését, amelyek teljességgel helyettesítik az egyes országokban vagy régiókban esetleg ügyfélkörökben használt eljárásokat és szabványokat

TARGET2: Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system, az EKB által üzemeltetett nagyszámú euroátutalások teljesítését lebonyolító bruttó elszámolási rendszer

UNIFI: Universal Financial Industry message scheme, a pénzügyi tranzakciók lebonyolítására szolgáló nemzetközi szabvány

Irodalomjegyzék

Az Európai Parlament és Tanács javaslata a belső piac pénzforgalmi szolgáltatásairól szóló direktívájának szövegére, Proposal for a Payment Service Directive és annak végleges változata, a 2007/64/EK-irányelv, amely módosítja a 97/7/EC, a 2001/12/EC, és a 2002/65/EC direktívákat (www.europa.eu).

Az európai bankközösség nevében az EPC által kidolgozott dokumentumok: (www.europeanpaymentscouncil.org)

- A SEPA-kártya keretszabályok, 2.0, EPC
- A SEPA Credit Transzfer rendjére vonatkozó szabálykönyv, 2.3, EPC
- A SEPA Direct Debit rendjére vonatkozó szabálykönyv 2.1, EPC
- SEPA Adat Modell, 2.1, EPC
- Keretszabályok a SEPA-elszámolási és -teljesítési mechanizmusra – ideértve a SEPA-fizetési módoknak történő megfelelés elveit, továbbá a páneurópai automata elszámolóház koncepciójának megújítását, (CSM Framework) 1.0, EPC
- Making SEPA a Reality, 1.4, EPC

ECB, Towards a single euro payments area, Progress Reports, (1-5), ECB (www.ecb.int).

Magyarország Nemzeti SEPA Terve, 1.0 (2008. február), készítették a Magyar SEPA Egyesület alapító tagjai.

Az egységes euro pénzforgalmi övezet, EKB-kiadvány (2006).

A SEPA-beszedés és a magyarországi csoportos beszédés fizetési módok összehasonlítása (GAP analízis), készítette a Fizetési Rendszer Fórum Csoportos beszédés munkacsoportja.

Az új pénzforgalmi irányelv (PSD) a hatályos hazai pénzforgalmi szabályozás tükrében, MNB-elemzés (2008. június).

Capgemini analysis, 2007: „SEPA: potential benefits at stake”.

The Economic Impact of the Single Euro Payments Area, *ECB Occasional Paper Series* No 71.

Banks Preparing for SEPA, 2.2. Euro Banking Association.

Az egységes euro pénzforgalmi térség
SEPA
(Single Euro Payments Area)
2008

Nyomda: D-Plus
H-1037 Budapest, Csillaghegy út 19-21.

